

SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA DIAKONISEN PERHETYÖN TUKENA

Maija Niemi
Opinnäytetyö, syksy 2013
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Pieksämäki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK)+
diakonin virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Niemi, Maija. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta diakonisen perhetyön tukena. Diak Pieksämäki, syksy 2013, 58 sivua. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, diakonisen sosiaalialan suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää diakonista perhetyötä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan avulla. Työni pyrki löytämään myös uusia yhteistyöverkostoja talleille. Työni toteutettiin toiminnallisena ja työssäni mukana olleelle perheelle asetettiin tavoitteeksi heidän tukeminen.

Opinnäytetyön toimintaosio toteutettiin yksityisellä tallilla, jossa kuntoutusta on harjoitettu eri muodoissa jo monta vuotta. Työssä oli mukana samalta paikkakunnalta perhe, sekä perhetyöstä vastaava diakoni. Tutkimuksen perhe ja toiminnan paikkakunta julkaistiin nimettöminä, koska paikkakunta on pieni. Minulla oli toiminnasta myös vaihteluvallisuus. Perhe, hevostalli ja diakoni tekivät yhteistyötä tässä opinnäytetyössä. Työssäni menetelminä käytin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan menetelmiä (toiminnallisuus, elämyksellisyys ja yhteisöllisyys) sekä diakoniatyön menetelmiä (hengellisyys, dialogisuus) sekä diakonisen perhetyön näkökulmaa.

Tapasin perhettä kuusi kertaa, kerran joka viikko. Tallilla teimme sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mukaisia harjoitteluja. Aineiston opinnäytetyöhöni keräsin kirjallisuuden, omien kokemusten sekä haastattelujen perusteella. Tulosten hankinnassa käytin osallistuvaa havainnointia sekä keskusteluita. Perheen palaute oli positiivista ja he olivat kiitollisia yhteisestä ajasta. Perheen tukeminen onnistui, vaikka diakonian osuus toiminnassa ja hänen palautteensa toiminnasta jäi vähemmälle. Diakoni ei päässyt mukaan toimintaosuuteen emmekä voineet käydä palautekeskustelua. Niinpä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan liittämistä suoraan diakoniseen perhetyöhön kyseisellä paikkakunnalla ei voitu arvioida riittävän monipuolisesti. Kuitenkin, yhteistyön keinoja löytyi. Myöhemmin uusi vastaava diakoni kiinnostui aiheesta paljon ja talli sai uusia näkökulmia. Opinnäytetyön tuloksia ei voitu yleistää, sillä työssäni oli vain yksi perhe, ja palaute oli suullista. Opinnäytetyöni pystyi luomaan suuntaa muille töille.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on tarkoitettu alun perin nuorten syrjäytymisen parissa työvälineeksi, mutta tässä opinnäytetyössä vein toimintaa uudelle tasolle. Hevostoiminta ei sovellu kaikille perheille. Heille, keille se on mahdollista, se tarjoaa upeita elämyksiä, oppimisia sekä näkökulmia. Opinnäytetyöstä tuli sovellettavissa oleva myös sosiaalialalle.

Asiasanat: diakoninen perhetyö, seurakunta, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, hevonen, toiminnallisuus

ABSRTACT

Niemi, Maija. Social pedagogical horse activity in supporting diaconal family work. 58 pages. Language: Finnish. Pieksämäki, Autumn 2013. Deacons University of Applied Sciences. Degree Programme in Social services, Option in Diaconal Social work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of this thesis was to study whether social pedagogical horse activity could be used in diaconal family work. Another aim was to find new cooperation partners for stables and to support the family of this thesis.

This thesis was carried out as a functional study in a private. The horse stable was private where has also been rehabilitation in many ways. From the same town in this thesis were one family and a deaconess who worked with families in the church. The family, deacon and the town were anonymous in this thesis because the town is small. I also had professional secrecy. One family, a horse stable and a deaconess participated in this study. The theoretical framework of this thesis consists of social pedagogical horse activity (functionality, experiential and community) and the principles of diaconal work (spirituality and dialogic).

I met the family six times, once a week. We did social activities of Social pedagogical activities at the stable. The material was collected from the literature, my own experience and from interviews. Participant observation and discussions we also used. The family gave a good feedback and they were grateful for the time spent together. Family support was managed even the deaconess could not come to the stable and we could not have a feedback discussion after the functional part. I was unable to assess the Social pedagogical horse activity for a deacon family work sufficiently diverse. As a results, a this thesis I found some possibility for social pedagogical horse activity in supporting diaconal family work. Later a new deaconess from the town was interested of this activity and the stable had a new perspectives. Thesis results cannot be generalized because there was only one family and the feedback was given only by discussions. This thesis can maybe accompanied by other studies.

The Social pedagogical horse activity is usually used with exclusion of young people but in this thesis I will bring the activity to a new level. This activity cannot be used with every family. For them who use it, it offers wonderful experiences, learning and perspectives. It can also be interesting work for social workers.

Key words: diaconal family work, church, social pedagogical horse activity, horse, functionally

1 JOHDANTO	6
2.1 Hevoset sosiaalisina kuntouttajina.....	8
2.2 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan teoreettinen viitekehys.....	11
2.3 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja ratsastusterapian erot	13
3 TUTUSTU HEVOSEEN	16
3.1 Hevonen osana laumaansa ja osana ihmisen elämää.....	16
3.2 Katso, kuuntele, kunnioita	19
4 DIAKONIA, DIAKONINEN PERHETYÖ.....	21
4.1 Diakonian lähtökohtia.....	21
4.2 Perhetyö sekä diakoninen perhetyö	23
5 AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA	28
6 OPINNÄYTETYÖN SUUNNITTELU, AIKATAULU, TAVOITTEET SEKÄ TOIMINTAYMPÄRISTÖN JA YHTEISTYÖKUMPPANEIDEN KUVAUS.....	30
6.1 Opinnäytetyön suunnittelu, aikataulu ja sen tavoitteet.....	30
6.2 Toimintaympäristön ja yhteistyökumppaneiden kuvaus	32
7 TYÖN TOTEUTUS JA TOIMINTAKERRAT	34
7.1 Ensimmäinen kerta	34
7.2 Toinen kerta.....	35
7.3 Kolmas kerta.....	37
7.4 Neljäs kerta	38
7.5 Viides kerta.....	39
7.6 Kuudes kerta	41
8 TOIMINTAOSUUDEN PALAUTTEET JA TULOKSIA.....	43
8.1 Perheen palaute.....	43
8.2 Toimintaosuuden tuloksia.....	44
9 TYÖN ARVIOINTI, EETTISET KYSYMYKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	47
9.1 Toiminnan arviointia	47
9.2 Oman työskentelyn arviointia.....	50
9.3 Eettisiä kysymyksiä	51
9.4 Johtopäätökset	53
10 POHDINTA	55
LÄHTEET.....	57

1 JOHDANTO

Voisiko hevosala toimia myös osana seurakunnan diakoniatyötä? Idea lähti omista kiinnostuksen kohteistani. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta tunnetaan ennen kaikkea nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisevänä ja korjaavana työmenetelmänä. Tässä opinnäytetyössä kuitenkin pohditaan, onko sosiaalipedagogista hevostoimintaa mahdollista käyttää myös diakonisessa perhetyössä. Opinnäytetyön tavoitteet olivat diakonisen perhetyön kehittäminen, tallien yhteistyöverkostojen laajentaminen sekä yhden perheen tukeminen.

Tässä toiminnallisessa opinnäytetyössä oli mukana yksi perhe, yksi seurakunta ja yksi diakoni. Toimintaan tallilla linkittyi myös diakonisen perhetyön näkemykset. Menetelminä työssäni käytin toiminnallisuutta, elämyksellisyyttä sekä yhteisöllisyyttä ja diakonisen työn eettisiä periaatteita, hengellisyyttä ja dialogisuutta. Tuloksia keräsin osallistuvalla havainnoinnilla sekä keskustelujen kautta. Opinnäytetyötäni sitoo vaitiolovelvollisuus ja päätimme yhdessä yhteistyöhenkilöiden kanssa, että työni perhe, talli sekä seurakunta pysyvät nimettöminä, sillä kyse on pienestä paikkakunnasta.

Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä – oppaassa muistutetaankin: ”Toimijoiden työnjako, yhteistyö ja johtaminen ovat tulleet entistä tärkeämmiksi. Tarvitaan työntekijöiden jakamiseen liittyviä selvityksiä ja uusia toimintamalleja.” (Kalmari, Kivirinta & Ockenström 2010, 28.) Diakoniatyö tarvitsee jatkuvaa kehitystä ja verkostoitumista muiden alojen kanssa, jotta esimerkiksi työn kuormat voitaisiin jakaa vastuullisemmin ja työn tulokset olisivat laadukkaampia.

Hevosten ja toiminnan kautta voidaan kokea erilaisia opettavia asioita, kuten tunneällyn kehittyminen (Pitkänen 2008, 20–25). Minulla on paljon kokemusta hevosista niin harrastus mielessä kuin hevosten käytöstä voimaannuttajina. Olen ollut esimerkiksi avustajana erilaisissa kuntoutuksellisissa tilanteissa, kuten ratsastusterapiassa. Olenkin huomannut, että hevosten kanssa toimiessa olisi opittava tuntemaan myös eläin hevonen. Tästä syystä paneudun tutkimuksessa myös melko tarkasti hevoseen eläimenä. Näin voimme ymmärtää paremmin, miksi hevosta käytetään kuntoutuksellisessa toiminnassa.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja ratsastusterapia usein sekoitetaan toisiinsa ja tästä syystä kerron myös hieman niiden eroista opinnäytetyössäni.

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa on käytetty esimerkiksi lastensuojelussa, jossa myös perheellä on osana. Toiminnallisuuden kautta lapsia on saatu aktivoitumaan osaksi perhettään sekä myöhemmin osaksi yhteiskuntaa. Hevosista kiinnostuneiden nuorten on helppo mukautua hevosen hyvinvoinnin vuoksi laadittuihin sääntöihin ja sitä kautta perheen omiin ja yhteiskunnan yleisiin sääntöihin. Hevosten ollessa kuntouttajia ne herättävät vastareaktion ja kuntoutujat haluavatkin hoitaa niitä, jolloin kuntoutuksen tavoitteet alkavat toteutua. (Huhta 2009, 3-4.) Perhetyö vaatii laaja-alaista näkökykyä (Rönkkö & Rytönen 2010, 27, 34). Tässä opinnäytetyössä käsittelem myös sekä yleistä perhetyötä että seurakunnan perhetyötä, jota varsinaisesti pyrin kehittämään. Tämän kautta voimme tarkastella sosiaalipedagogisen hevostoiminnan sopivuutta perhetyöhön.

Toiminnallisuus herättää usein tunteita, jotka herättävät kasvuprosessin. Myös yhdessä jaetut ja koetut kokemukset vahvistavat yhteen kuulumisen tunnetta. Hevonen kohtaa jokaisen ihmisen aitona ja siihen voi solmia tunnesiteen ja liittyä sen kautta osaksi yhteisöön. (Huhta 2009, 2.) Tämän vuoksi sosiaalipedagogista hevostoimintaa voisi käyttää myös haastavien ongelmien parissa elävien perheiden kanssa. Sukelletaan hevosten ja diakonian maailmaan!

2 SOSIAALIPEDAGOGINEN HEVOSTOIMINTA

Se kieltäytyi jälleen kerran uskomasta kuvitelminäni. Tarkalla tuntu-aistillaan se kykeni tuntemaan lihasjännitykseni ja sydämensykkeen muutokset, sen turpa haistoi stressihormonien lisääntymisen minussa.— Minun oli opittava tuntemaan se osa itsestäni, josta en pitänyt. (Pitkänen 2012, 123.)

2.1 Hevoset sosiaalisina kuntouttajina

Hevosen harjausta, käytävän lakaisua tai ratsastuskentällä hevosen talutusharjoituksia. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on vielä melko uusi asia ja se on lähtöisin ratsastusterapiasta. Se on yleisemmin tunnettu nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn tähtäävänä toimintana. Sitä voidaan myös käyttää sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseen. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.) Sosiaalisena eläimenä hevonen ottaa kontaktia ihmiseen ja on hyvä apuri sosiaalistumisessa. Hevosen sosiaalisuus herättää myös ihmisen sosiaalisuutta. Hevonen ei korvaa ihmissuhteita. Siihen voi kuitenkin olla helpompi luoda vuorovaikutus. Toiminnallisuus sopii usein myös heille, joiden on vaikea keskustella. (Huhta 2009, 1–2, 4.)

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan lähtökohtien vuoksi sitä ohjaamaan tarvitaan ammattimaiset ohjaajat. Sitä voivat tarjota vain sosiaalipedagogisen hevostoiminnan 25 opintopisteen koulutuksen käyneet. Vaikka kaikki tallityöt ovatkin lähellä sosiaalipedagogista hevostoimintaa, ammatilliseen toimintaan kuuluu aina koulutus. Kyseessä on todellinen ja haastava toimintamenetelmä. Kaiken sosiaalipedagogisen hevostoiminnan taustalla on kasvatuksellinen ja tavoitteellinen ohjattu toiminta. Koko talliyhteisön olisi tällöin hyvä tiedostaa olevansa kasvatuksellinen ympäristö. (Huhta 2009, 2; Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.)

Tavoitteita hevostoiminnalle voivat olla: johtajan taidot, tilannetaju, itsensä hallitseminen, toisten lukemisen taidot, rutiinit ja kellonajat ym. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voidaan nähdä sosiaalista syrjäytymistä ehkäisevänä toimintana (motivaatiomenetelmä), sosiaalisena kuntoutusmenetelmänä (esimerkiksi psykiatristen potilaiden ja

päihdekuntoutujapotilaiden kanssa) sekä harrasteena ja sosiaalistajana (esimerkiksi lastensuojelun avohuollon ryhmät). (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.) Sosiaalipedagoginen hevostoiminta muotoutuu sen mukaan, mikä on sosiaalipedagogista hevostoimintaa järjestävän pohjakoulutus. (Mari Putkonen-Hutchins 27.10.2013.)

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa olennaista on vuorovaikutus ja sen lisääminen. Hevonen on mainio kumppani siinäkin. Hevonen auttaa vuorovaikutussuhteiden muodostamisen harjoittelussa. Hevosten kautta voidaan harjoitella myös ihmisten välistä vuorovaikutusta. Itsetuntoa eri osa-alueilla pyritään kasvattamaan onnistumisten kautta. Silloin ihminen myös kokee olevansa osa yhteisöään ja voivansa vaikuttaa siihen. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.)

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa voidaan toteuttaa joko yhden ihmisen tai ryhmän kanssa. (Sosiaalipedagoginen hevostoiminta, i.a.) Ryhmäkuntoutuksessa tuetaan myös yksilöiden yhteistä tavoitetta, esimerkiksi ratkaisujen löytymistä ongelmiin. Muista ryhmäläisistä saa tukea omalle prosessilleen. Tunteiden purkaminen, itsensä arvostus ja sosiaaliset taidot kasvavat tätä kautta. (Huhta 2009, 2–4; Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.) Hevonen toiminnassa ei ole kuitenkaan tunteiden purkauksen kohde. Hevosten tunteiden peilaamisen kautta ihmiset voivat oppia tunnistamaan ja hallitsemaan tunteita (Pitkänen 2008, 81–98, 103, 129). Hevoset vastaavat ihmisten vuorovaikutuksen vilpittömästi, mutta ovat armahtavaisia ja nöyriä. Hevosten kautta tehtävät toiminnot myös kehittävät vuorovaikutusta. (Huhta 2009, 2.)

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voidaan nähdä kuntoutuksellisena toimintana. Kuntoutus on yksilöllinen prosessi, jossa yksilön omat tavoitteet sanelevat päämäärän ja kuntoutustavan. Kuntoutuja itse kokee muutosta kuntoutumisessa. Näitä ovat esimerkiksi elämän hallinta ja toimintakyvyn paranemisessa. Myös hänen toimintaympäristöään koskevat kuntoutuksen prosessi sekä sen tulokset. Kuntoutusta voidaan toteuttaa ryhmätyöskentelynä tai yksilötyöskentelynä. (Kuntoutusportti, yleistä kuntoutuksesta, i.a.)

Kuntoutus määritellään Kuntoutusportti-internetsivuilla suunnitelmalliseksi ja monialaiseksi toiminnaksi. Sen tarkoitus on auttaa kuntoutujaa selviytymään. Silloin tuetaan hänen omia mahdollisuutensa sosiaaliseen selviytymiseen ja osallistumiseen. Kuntoutus

on kuntoutujan ja kuntouttajan yhteisesti suunniteltu prosessi, jota arvioidaan jatkuvasti. Toiminta, jonka tarkoituksena on kuntouttaa, sisältää tällöin yksilön voimavaroja, toimintakykyä ja hallinnan tunnetta lisääviä toimenpiteitä. (Kuntoutusportti, yleistä kuntoutuksesta, i.a.) Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on vielä yksityissektoriin kuuluvaa ja se tapahtuu yleensä sosiaalipedagogista hevostoimintaa tarjoavan luona. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.)

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on osa ihmisen eloon herättämisen tavoitetta. Kirja *Kuka lohduttaisi Nytyä?* on Tove Janssonilta tuttu teos, jonka pohjalta toteutettavaa toimintamallia on sovellettu sekä ehkäisevässä että korjaavassa mielenterveystyössä, kuten opiskelijoiden parissa toimivan Nyty ry:n kautta. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa juuri yhteisten kokemusten ja tehtävien kautta pyritään tukemaan toinen toisiaan ohjaajan johdolla. Hevostoiminnan kuntoutujien ei tarvitse olla vain mielenterveyskuntoutujia, mutta vertaistuki ja Janssonin tarinan mukainen esimerkki toimivat sovellettuina hevostoiminnassakin. Kun syrjässä elävä ihminen (Nyty) tulee huomatuksi ja rakastetuksi, hän tulee näkyväksi ja osaksi yhteisöä. (Suoninen, Pirttilä-Backman, Lahikainen, Ahokas 2010, 182–183.)

Hevostoiminnan kautta voimme myös taltuttaa niitä niin sanottuja piikkejä ihmisistä, jotka ajavat toisia ihmisiä pois, eli yhteisöllistää. Loukattu ja petetty ihminen usein ajaa joko tahallaan tai tahtomattaan toisia ihmisiä kauemmas. Siiliäkin silitetään myötäkarvaan, jotteivät piikit sattuisi. Tästä syystä positiivinen, arvostava ja rakastava kohtaaminen ovat keinoja, esimerkiksi ihmissuhteissa pettyneen hoitoon. Hevosten aito ja välittävä olemus kasvattavat ihmisten välistä lempeyttä. Se auttaa enemmän, kuin hyökkävään käytökseen hyökkäämällä vastaaminen. Siiliä silittäessä vastakarvaan myös silittäjä itseensä sattuu. Hevoset opettavat paljon tunteista ja itsensä arvostavasta kohtaamisesta toimiessaan tunteiden peilinä (Pitkänen 2008, 20–25, 34–44, 114). Toisten ihmisten kokonaisvaltainen kohtaaminen on tämän jälkeen usein helpompaa.

Omana toimintamuotonaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta toimii suuremmassa mittakaavassa koko yhteiskunnan hyvinvoinnin parantamiseksi. Se on ennen kaikkea sosiaalisesti kuntouttava ja yhteisöllistävä toimintamuoto. Sen lähtökohtana on myös toimintaa ympäröivä, sopivat kriteerit täyttävä, turvallinen talliyhteisö. Tällaisia ovat esimerkiksi Kuluttajainsuojaviraston säädösten ja Suomen ratsastajainliiton hyväk-

symät tallit. Kaiken toiminnan keskipisteenä on kuitenkin hevonen, joka hiljaisella vuorovaikutuksella mahdollistaa monenlaisen kuntoutumisen ja positiivisen ajattelun lisääntymisen. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.)

Hevoset ovatkin oivia kumppaneita tasapainoisen itsetunnon kehitykseen niiden tarpeiden ja rehellisen olemuksen vuoksi. Mikä olo onkaan onnistuneen hevosen talutustehtävän jälkeen, vaikka kenttä olisi ollut mutainen ja vettä olisi tihkunut taivaalta? Hevosiin liittyy jotain sellaista, mikä usein herättää ihmisen eloon. Hevosten kautta voidaanakin rakentaa ihmisen minuutta ja tukea ihmisen subjektiutta ryhmässä. Ne voivat avata syviäkin lukkoja. Anne Huhta kertoo lyhyessä esitelmässään, joka käsittelee Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käyttömahdollisuuksia lastensuojelutyössä, kuinka toiminnallisuus ja hevosen olemus vaikuttivat. Eräällä tytöllä aukesivat syvät tunnelukot hevostoiminnan kautta, kun keskusteluterapiat eivät enää auttaneet. (Huhta 2009, 2, 4–5.)

2.2 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan teoreettinen viitekehys

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan lähtökohtana ovat sosiaalipedagogiikan teoreettiset periaatteet. Niiden ympärille toiminnallisuus on rakennettu. Periaatteet löytyvät sosiaalipedagogiikasta ja ne ovat: yhteisöllisyys, elämyksellisyys, toiminnallisuus ja dialogisuus (aito kohtaaminen). Toimintaosioon kuuluvat erilaiset tehtävät tallissa, kuten karsinoiden siivous ja ratsastus. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.)

Tärkeää sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on aito kohtaaminen sekä sosiaalisen minuuden oivaltaminen. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.) Ihminen tarvitseekin jo kehityksensä alussa, vauvana, muita ihmisiä elämäänsä. Hän tarvitsee peilejä, rajojen asettajia, esimerkkejä, jotta hänen oma minäkuvansa voi kehittyä ja itsetuntonsa kasvaa. Ihminen tarvitsee sosiaalisille tarpeilleen, kuten ajatusten jakamiseen, ongelmien ratkaisemiseen, elämän mielekkyyden ylläpitämiseen sekä koko iän kestävään itsetunnon rakentamiseen toisia ihmisiä. Ihmisen subjektiuus siis syntyy vuorovaikutuksessa. (Keltikangas-Järvinen 2006, 19, 58, 71, 153–157.)

Katri Saastamoinen Pro gradu -tutkielmassaan kertoo, että elämyksellisyys, jota sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi tarjota, synnyttää kuntoutujalla luovia toimintoja. Se auttaa muun muassa psyykkisen tasapainoin löytämistä. (Kiiski 1998, 110.) Sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan kuuluu siis luova toimintatapa. Siihen kuuluu keinoja löytää myös kuntoutujan oma luovuus ja taidot, jotka pyritään ottamaan käyttöön, kirjoittaa Saastamoinen. (Hämäläinen 1999, 67). Luovat kokemukset voivat synnyttää myönteisiä kokemuksia, ja myönteisten kokemusten kautta ihminen voi löytää myös itseavun. Elämysten ja niiden tuomien kokemusten sekä tunteiden kautta ihmistä yritetään auttaa pohtimaan myös elämänsä ja yhteisönsä ongelmia ja ratkaisuja niihin. Tärkeä elämyksiä tuottava tekijä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on luonto. (Kiiski 1998, 110.)

Toiminnallisuus nähdään auttavana tekijänä, kun ihminen pyrkii tasapainoon itsensä kanssa. Toiminnan kautta ihminen tulee tietoisemmaksi myös omasta psyykevalmiudestaan, sosiaalisista taidoista ja fyysisyydestään. Fyysinen toiminta voi auttaa psyykeen toimimisessa ja psyykeen harjoittaminen auttaa myös fyysisissä suoriutumissa. Nämä kaikki vaikuttavat ihmisen sosiaalisuuteen. Myös sosiaalisuus auttaa ihmisen psyykeen ja fyysisyyden toimimiseen. Toiminnan kautta ihmisen on oltava koko ajan hereillä, mikä mahdollistaa erilaisten taitojen oppimisen. (Saastamoinen 2007, 17.)

Yhteisöllisyyttä pyritään tukemaan, koska jokaisella on tarve olla osa jotakin yhteisöä. Sosiaalisten suhteiden kautta ihminen voi löytää oman subjektiivisuutensa. Kuntoutuksen kautta pyritään auttamaan ihmisiä löytämään oma paikkansa sosiaalisessa verkostossa. (Hämäläinen 1999, 62–63; Saastamoinen 2007, 19.) Yhteistoiminta auttaa ihmistä myös luomaan keinoja vaikuttaa yhteisöihinsä, kuten esimerkiksi koulussa. Tässä tilanteessa esimerkiksi talliyhteisöä on osattava ohjata luovasti. Tietynlainen pakottaminen ja sopeuttaminen voivat aiheuttaa vastareaktion, joka ei aina edistä kuntoutettavan edistymistä. Osallisuus yhteisössä on tuotava esiin yhteistoiminnalla. (Hämäläinen 1999, 62–63; Saastamoinen 2007, 19.)

Yhteistoiminnassa olisi oltava myös tarkkana, että jokainen osallistuu. Yhteisöllinen toiminta jättää helposti alleen ihmiset, joilla ei ole riittäviä valmiuksia sopeutua yhteisöön. Näin ollen he syrjäytyvät helposti. (Hämäläinen 1999, 62–63; Saastamoinen 2007, 19.) Yhdessä jaettu toiminta nostattaa kuitenkin positiivisia kokemuksia ja myönteinen eteenpäin suunnattu toiminta antaa hyviä apuja myös arkeen. (Huhta 2009, 2–4; Sosiaalipeda-

lipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.) Sosiaalipedagoginen hevostoiminta tarjoaa siis monipuolisia oppimisia ja siitä voivat hyötyä monenlaisissa elämäntilanteissa olevat ihmiset.

2.3 Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja ratsastusterapian erot

Hevosten käyttö kuntoutuksessa juontaa juurensa antiikin aikaan, jolloin Hippokrates kehotti ratsastamaan terveyden edistämiseksi. Hän huomioi puheessaan ”ratsastuksen parantavan rytmin”. Hän tarkoitti ratsastuksen tunne-elämän harmonisoivaa vaikutusta sekä fyysistä hyödyllisyyttä. Tämä Hippokratesin ajatus on jo monia vuosia toimineen ratsastusterapian pohja-ajatuksena. Ratsastusterapiassa kuntoutettavia tuetaan olemaan osa jokapäiväistä elämää ja ympäristöään. Toiminnot toteutetaan toiminnallisesti ja avoimessa ympäristössä ja ne ovat osa asiakkaan kokonaisvaltaista kuntoutusta. Ratsastusterapia on yksilöllistä terapiaa, jossa tavoitteet ovat yksilöllisiä ja kuntoutusmuotona on useimmiten ratsastus. (Mattila-Rautiainen 2011, 10.)

Ratsastusterapiassa kuntoutuu vain yksi ihminen kerrallaan. Ratsastusterapiassa kuntouttaja, hevonen ja kuntoutuja muodostavat kolmion, joka muodostaa terapeutin ja yksilöllisen toiminnan. Kolmion sisälle eivät pääse muut, eikä ole tarkoituskaan. Joskus mukana voi olla kuitenkin myös avustaja. Hän huolehtii hevosen talutuksesta ja esimerkiksi auttaa kuntoutettavan hevosen selkään. (Suomen ratsastusterapeutit ry 2013.)

Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, toisin kuin yleensä ratsastusterapiassa, toiminta on laajempaa eikä se ole niin ratsastuksellista. Kumpikaan toiminta ei kuitenkaan päätavoitteeltaan pyri kehittämään ratsastustaitoja. (Suomen ratsastusterapeutit ry 2013; Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.) Vaikka sosiaalipedagoginen hevostoiminta on lähtöisin ratsastusterapiasta, sen ja muun kuntoutuksen sisällä voidaan käyttää lisänä erilaisia terapian muotoja, kuten ratsastusterapiaa. (Kuntoutusportti, kuntoutusmuotoja, i.a.)

Ratsastusterapiassakin painottuvat eri osa-alueet ja tavoitteet terapeutin pohjakoulutuksen mukaan. Tällaisia ovat esimerkiksi motoriikka, pedagogiset ja psykologiset tavoitteet. Ratsastusterapeutina voi toimia esimerkiksi fysioterapeutti, psykologi, erityisopet-

taja tai psykiatrinen sairaanhoitaja. Kansaneläkelaitokselta ei kuitenkaan saa tukea tällä hetkellä muut kuin fyysiset kuntouttajat, kuten fysioterapeutit ja toimintaterapeutit. (Suomen ratsastusterapeutit ry 2013.) Sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta ei saa Kansaneläkelaitokselta korvausta (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.).

Ratsastusterapia on kuntoutuksellista toimintaa. Terapeutilta vaaditaan herkkyyttä hevosen ja kuntoutettavan välisessä ohjauksessa, jossa on tarkoitus harjoittaa esimerkiksi kehon ja tunteiden hallintaa. Hevosen liike vaikuttaa ihmiseen tunto-, tasapaino- ja liikeaistijärjestelmien välityksellä. Lisäksi sen kautta voidaan kokea haju-, kuulo- ja näköaistimuksia. Ratsastusterapiassa hevosen koulutuksella onkin erittäin suuri merkitys. (Suomen ratsastusterapeutit ry 2013.) Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa hevosen koulutus on myös tärkeä avaintekijä. Siinä voidaan käyttää asiakasryhmän tavoitteiden mukaan kuitenkin myös eläväisempiä hevosia. Molemmissa tapauksissa hevosen sopivuus kuntoutukseen on kuitenkin tärkeää. Hevosta ei enää kouluteta kuntoutustilanteessa. (Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ry, i.a.; Suomen ratsastusterapeutit ry 2013).

Ratsastusterapia on tarkoitettu etenkin fyysistä oireista kärsiville; motoristiseen kuntoutumiseen, kuten MS-kuntoutujat tai esimerkiksi neurologisen häiriön omaavat. Ratsastuksen kautta voidaan harjoittaa muun muassa puheen tuottamista ja avaruudellista hahmottamista. (Suomen ratsastusterapeutit ry 2013.) Sosiaalipedagoginen hevostoiminta puolestaan on ennen kaikkea sosiaalisuuden kuntouttaja. Se voi olla myös ennalta ehkäisevää toimintaa, toisin kuin ratsastusterapia. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.) Ratsastusterapia ei myöskään perustu sosiaalipedagogisiin teorioihin, kuten sosiaalipedagoginen hevostoiminta. (Mari Putkonen-Hutchins 27.10.2013; Suomen ratsastusterapeutit ry 2013.)

Ratsastusterapiaan voi päästä Kelan vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen kautta, maksusitoumuksella esimerkiksi terveyskeskuksen tai vakuutusyhtiön kautta tai lääkärin läheteellä. Asiakkaaksi voi myös itse hakeutua. Ratsastusterapia on osa asiakkaan kokonaiskuntoutusta jo tapahtuneen asian korjaamiseksi ja sen pahenemisen estämiseksi. (Riitta Niemi, 20.8.2013; Suomen ratsastusterapeutit ry 2013.) Sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan asiakkaat puolestaan tulevat osaksi toimintaa heidän ja heidän ympäristönsä kanssa tehtyjen päätösten pohjalta (Mari Putkonen-Hutchins 27.10.2013). Sekä sosiaalipedagoginen hevostoiminta että ratsastusterapia ovat valtiolle edullisempia

kuntoutusmuotoja kuin pitkät lääkinnälliset tai laitokselliset kuntoutukset. Hevostoiminnan kautta edistetään myös asiakkaan tai asiakkaiden viihtyvyyttä kotonaan. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.; Suomen ratsastusterapeutit ry 2013.)

Vaikka hevostoiminta on niin sanotusti terapeutista eli eheyttävää, sana terapeutti on väärä, kun puhutaan hevostoiminnasta ammattimielessä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei ole siis terapiaa. Kuntouttaja ei tällöin saa antaa toiminnalleen terapianimikettä, ellei hänellä ole terapeutin koulutusta. Terapiaa saa antaa vain henkilö, joka on käynyt terapeutin koulutukset. (Riitta Niemi, 20.8.2013; Suomen ratsastusterapeutit ry 2013.)

Sekä ratsastusterapiaan että sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan tarvitaan pitkäkestoinen koulutus. Molempiin vaaditaan riittävää hevoskokemusta ja ammatillista kokemusta myös sosiaalialalla (Hevosopisto Ypäjä 2013). Ratsastusterapiaan vaaditaan laajaa ammatillista kokemusta. Vaatimuksissa edellytetään myös vähintään Ammattikorkeakoulututkintoa joko sosiaali-, terveys-, tai opetusosalta. Lisäksi hyvää perusosaamista hevosten kanssa ja ratsastustaitoa edellytetään. (Suomen ratsastusterapeutit ry 2013.) Yhteistä toimintoilla on salassapitovelvollisuus (Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ry, i.a.; Suomen ratsastusterapeutit ry 2013).

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja ratsastusterapian asiakkaat voivat joskus mennä sekaisin. Ratsastusterapian ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan erot ovat melko pienet, mutta niiden asettaminen on kuitenkin tarpeellista. Sen kautta asiakkaat osattaisiin ohjata oikeiden apujen äärelle. Eroavaisuuksien kautta ihmiset myös tietävät, kenellä on mahdollisuus antaa mitään kuntoutusta ja, mitä kuntoutusta itse saa virallisesti antaa. (Riitta Niemi 20.8.2013; Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja ratsastusterapia 2012.)

3 TUTUSTU HEVOSEEN

Huurteinen hevonen veräjän takana hengittää usvan niitylle. Sen ääriiviivat väreilevät, katoavat, se on jo pilvi ruohossa; ei kai se olekaan kotoisin täältä. Eeva-Liisa Manner.

3.1 Hevonen osana laumaansa ja osana ihmisen elämää

Mikä hevosesta sitten tekee niin merkittävän joko harrastus tai kuntoutusmielessä? Toiset kiintyvät hevoseen jo ensi silmäyksellä. Toisilla tottuminen vie taas pidemmän aikaa ja voi olla, etteivät toiset kiinny lainkaan. Yleensä hetkessä elävä, vaikutusvaltainen, voimakas hevonen jättää lähtemättömän vaikutuksen ihmiseen. Usein suuri, voimakas ja energinen hevonen kuin myös pieni, pullea ja pehmainen poni herättää ihmisissä ihasituksen lisäksi myös pelkoja. Suuren eläimen voima voi hämmentää siihen verrattuna pientä ihmistä. Toisinaan pelot saattavat kummuta myös ihmisen henkilökohtaisesta elämästä (Huhta 2009, 1, 3–5; Pitkänen 2008, 103–126). Hevoset ovat kuitenkin hyvin alisteisia ihmisille, ja seuraavaksi selitän usein niiden käytöksen takana olevia syitä.

Ihmisen ja hevosen historia on pitkä. Nykyään hevosrotuja on jalostettu monenlaiseen käyttöön (Karala 2013, 51–53). Ihmisen ja hevosen lähtökohdat ovat erilaiset, mutta nykyään ne voivat toimia hyvinkin kauniissa yhteistyössä. Harrastehevosissa ja kuntoutushevosissa on paljonkin eroja, vaikka jokaisessa hevosessa on jotain samaa (Suomen ratsastusterapeutit ry 2013; Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.).

Hevosten kanssa helpottaa, jos maailmaa katsoo hevosten näkökulmasta ja antaa niille kohtuudella kaikkea, mitä ne tarvitsevat. Vaikka jokaisessa hevosessa on paljon samaa, jokainen hevonen tulisi oppia tuntemaan yksilönä. (Hevostietokeskus, neuvonnan ja koulutuksen kehittämissyysikkö, i.a.; McBane 2009, 14–15; Sherman 2013, 8.) Tällainen asenne ja uusien näkökulmien havainnointi opettaa ymmärtämään hevosta ja auttaa myös näkökulmia ihmissuhteisiin (Syvärinen 2013, 10–15). Toisin sanoen erilaiset näkökulmat auttavat hyväksymään itsensä ja ympäristönsä.

Hevosia ei ole kahta samanlaista. Hevosen pinnan alle näkeminen ja hevosesta parhaimman puolen esiin saaminen voi olla haasteellista, mutta aina palkitsevaa. (McBane 2009, 6; Sherman 2013, 7–9.) Yksilöllisyytensä vuoksi joku hevonen soveltuu toiselle ihmiselle paremmin kuin toiselle. Hevosten yksilöllisyys vahvistaa myös ihmisten henkilökohtaista suhdetta niihin.

Hevosen aisteihin tutustuminen helpottaa sen ymmärrystä. Hevonen on herkkä kaikista aisteistaan, kuten myös tuntoaististaan, vaikka se saattaakin talvella kasvattaa pitkän ja paksun karvan. Hevosen aisteista kuulo on hevosella erityisen hyvä, sillä se voi kuulla jopa yli neljän kilometrin päähän. Myös hevosen näkö on paljon laajempi sivuille kuin esimerkiksi ihmisen näkökenttä, ja se näkee pienetkin liikkeet. Kuitenkin hevosen lähinäkö on melko huono, vaikka sillä on yhdet suurimmista nisäkkään silmistä. Sen näkökenttä kahdella silmällä on 360 astetta, ja se ei näe suoraan turpansa eteen eikä suoraan häntänsä taakse. Myös hevosten värinäkö on heikompi kuin ihmisten. (Hevostietokeskus, neuvonnan ja koulutuksen kehittämisyksikkö, näköaisti, kuuloaisti, hevosen aistit, i.a.)

Hevosen käyttäytymistä ihmisten ja hevuskavereiden parissa määrittävät paljon sen lajinomaiset piirteet ja luonne. Hevuskaveri on sosiaalisen hevoseläimen hyvinvoinnin kannalta tärkeää. (McBane 2009, 11.) Hevosen luonnollinen laumallinen hierarkia sekä saaliseläimen historia ovat yleensä hyvin pinttyneitä sen mieleen. Hevoslaumassa on aina hierarkia, joka antaa hevoselle tietyn aseman. Hevosella on aina siis johtaja, riippuen sen asemasta laumassaan. Hierarkia tuo hevoselle turvaa. Hevosen asema laumassa kertoo jokaisesta hevosesta paljon, myös sen käyttäytymisestä ihmisten kanssa. (McBane 2009, 16–17; Sherman 2013, 6–9.) Esimerkiksi hieman alisteinen hevonen voi olla myös ihmisten seurassa erittäin rauhallinen ja juuri terapiahevoseksi sopiva.

Hevonen usein voi mieltää ihmisen osaksi laumaansa, ja sen käytös on silloin sen mukaista. Ihminen johtajana helpottaa hevosen taakkaa, sillä se luottaa johtajaan usein tilanteessa kuin tilanteessa, eikä sen tarvitse stressata ympäristöstään. Jos ihminen ei suostukaan hevosen johtajaksi, se voi luokitella ihmisen jopa alempiarvoiseksi ja kohdella häntä sen mukaisesti. Tällöin toiminta hevosen kanssa on haasteellista ja voi olla jopa vaarallista. (Sherman 2013, 8.) Ihmisen luotettavaan johtajuuteen kuuluu oikeudenmukaisuuden lisäksi rauhallisuus, sillä rauhallisuus lisää hevosen henkistä hyvin-

vointia ja parempia suorituksia. (Sherman 2013, 6–9.) Rauhallisuutta opetellaan esimerkiksi tallin sääntöjen kautta ja se helpottaa myös esimerkiksi ihmisen oman arjen johtajuutta. (Huhta 2009, 3.)

Kristillisyydestäkin näkökulmasta löytyy luonnollinen yhteys ihmisen johtajuuteen eläimeen nähden. Ensinnäkin, Jeesus ratsasti pääsiäisenä aasilla, mikä voi kerto siitä, että Hän ja Jumala arvostavat eläimiä (Matt. 21:1–10). Toiseksi, luomiskertomuksesta nähdään ihmisen ja hevosen lähtökohtaiset erot. Jumala loi maapallon, ihmiset ja eläimet. Hän loi ensin eläimet ja iloitsi niistä. Lopulta Hän loi ihmisen niiden hallitsijaksi. (1. Moos. 1: 20–31; 1. Moos. 2:20–25; 2. Piet. 12–16.)

Ratsastuksen symboliikalla johtajuutta voisi verrata esimerkiksi näin: ratsastaja ratsastaa hevosella pitäen ohjat, joilla hän ohjaa muun muassa hevosen nopeutta, sopivan tuntumalla. Ratsastajan on osattava myödätä ohjista oikeissa paikoissa, mikä on hevoselle kiitos ja merkki siitä, että se tekee oikein. Tämä lisää hevosen tyytyväisyyttä ja luottamuksellista positiivista yhteistyötä. Kuitenkin johtaja osaa myös hiljentää vauhtia tai antaa pieniä merkkejä hevoselle seuraavasta tehtävästä, kuitenkin kiirehtimättä liikaa kohti tulevaa. Tämä motivoi sekä hevosta että ratsastajaa (Syvärinen 2013, 10–13). Tätä symboliikkaa voidaan helposti soveltaa niin asiakkaiden elämässä kuin esimerkiksi dia-koniajohtajien työssä.

Hevoset tarvitsevat myös lajinomaisia rutiineja: riittävää lepoa seisaallaan ja makuullaan sekä rauhaa, juomis- ja syömishetkiä, tarpeeksi liikuntaa ja ihmisten parissa nykyään hoitoa ja eläinlääkäreitä. Nämä ovat perustarpeita, jotka edesauttavat hevosen hyvää käytöstä ja havahduttavat ihmisetkin huolehtimaan itsestään. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.) Hevosten liika inhimillistäminen voi kuitenkin edistää sen epämiellyttävää käytöstä.

Hevonen ei luonteeltaan mieti, millainen niiden tulisi olla eikä se ei häpeä olla juuri sellainen kuin on. Hevonen on hyvin selkeä ja suora kaikesta sen otsaharjan taakse kätkeyvästä viisaudesta huolimatta. Se ei omaa ihmismielen kaltaista ajatusten monimutkaisuutta, vaan esimerkiksi, jos se pelkää, se pelkää. Tai, jos se on tyytyväinen, se todella on tyytyväinen. Sen takia hevonen on erityisen luotettava opetuskumppani esimerkiksi tunteiden säätelyn harjoittamisessa (Pitkänen 2008, 14, 34–44).

Hevonen ei myöskään ole koskaan ihmiselle tahallisesti ilkeä, vaan sen käytöshäiriöt voidaan usein lukea esimerkiksi sen väärin kohtelujen syiksi. Yllättävät ja pelottavat tilanteet hevosten mielestä voivat yleensä olla hyvin pieniä ja tuttuja asioita ihmiselle. Hevosta ei useinkaan voi syyttää esimerkiksi hermostuneisuudesta. Monesti syy voi olla ihmisessä, ympäristössä, hevosen sairaudessa tai iässä. Nuori hevonen on esimerkiksi usein villimpi ja kokeilunhaluisempi kuin vanhempi. (Sherman 2013, 8–9.)

3.2 Katso, kuuntele, kunnioita

Hevosessa sisällä oleva vapaus, on yksi niistä keinoista, joka saa ihmisten sisäisyyden aukenemaan. Sen kautta voidaan harjoitella hyvää vuorovaikutusta, mikä torjuu pelkoja (Pitkänen 2008, 14, 124, 132). Hevosen vapaus olla oma itsensä vapauttaa myös ihmisen sisintä. Siitä syystä hevonen sopii kuntoutukseen erinomaisesti. Myös hevosen vilpityn yhteistyö saa ihmisen luottamaan itseensä ja elämään paremmin (Pitkänen 2008, 14, 94, 123, 138). Hevonen on optimistinen eläin, ja se opettaa ihmiselle, että vastoinkäymisestä huolimatta, on mentävä eteenpäin. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.)

Hevosta olisi opittava lukemaan ja ymmärtämään, jotta sen kanssa voisi tehdä mielekästä yhteistyötä. Oikeat viestit ihmiseltä ja hevosten viestien ymmärtäminen kuuluvat hevosihmisen elämään, sillä niiden kautta yhteistyö toimii parhaiten. Väärin ymmärretyt viestit hevoselta edesauttavat väärää palkitsemista tai rangaistuksia ihmisiltä. Kuitenkaan hevosen ymmärtämisen oppiminen ei ole liian vaikeaa. Vaikeuden siitä tekee se, että hevosta opitellessaan ihminen joutuukin oppimaan itsestään. (Pitkänen 2008, 90–94, 118; Sherman 2013, 7–9; Syvärinen 2013, 12–15.) Tämä on yksi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ominaisuus. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.)

Ihmisen yksi tärkeimpiä oppimisia, halutessaan toimia hevosten kanssa täysipainoisesti, olisikin oppia tunnistamaan ja säätelemään omia tunteitaan, jotka heijastuvat helposti hevoseen. Sitä kautta siis oppia omasta käytöksestään (Pitkänen 2008, 94–98; Syvärinen 2013, 10–15). Hevosten kautta itsensä esille tuontia voikin harjoitella niin kuntoutus- kuin harrastusmielessä. Oman käytöksen vaikutus hevoseen opettaa ihmistä ymmärtä-

mään hevosta ja itseään. Hevosten parissa kannattaa joskus myös miettiä, pysyykö osa luontoa ihmisen mielenmukaisessa, usein nopeissa muutoksissa? Hevosen käyttäytymiseen, etenkin harrastemielessä, vaikuttaa usein ympäristön sille tuottama stressi (Sherman 2013, 6–9).

Ihminen käyttäytymisellään voi viestittää toiselle ihmiselle ja hevoselle sellaista, mitä ihminen ei tarkoita, kuten: ”väisty”. Tämän toteamiseen hevonen usein auttaa, sillä se toimii ihmiselle peilinä (Pitkänen 2008, 94–98). Ihminen voi helposti lukea väärin hevosten viestejä. Pahimmassa tapauksessa ihmisen ja hevosen välille syntyy niin paljon ristiriitoja, että mielekkääseen yhteistyöhön pääsemiseen tarvittava luottamus ei pääse syntymään tai kasvamaan (Sherman 2013, 8–9). Hevosiin tutustuminen onkin monelle ihmiselle erityisen arvokas kokemus. (Huhta 2009, 3–5.) Hevosissa on jotain ihmeellistä, ja siitä voi ottaa selvää esimerkiksi kolmen k:n ohjeella: katso, kuuntele ja kunnioita (Sherman 2013, 9). Näitä taitoja tarvitaan hyvin usein myös arvostavassa ihmiskohtamisissa.

4 DIAKONIA, DIAKONINEN PERHETYÖ

Lapset, älkäämme osoittako rakkautta sanoin ja kielillä vaan teoin ja totuudessa. Raamattu, 1. Joh. 3: 18.

4.1 Diakonian lähtökohtia

Jeesus ei tullut palveltavaksi, vaan palvelemaan (Matt. 20:28). Yleisesti kristityn esikuva on Jeesus, Jumalan ainoa Poika, joka tuli maailmaan pelastamaan ihmiskunnan tulevalta tuholta, joka johtuu syntiinlankeemuksesta ja tottelemattomuudesta. Jeesus kuoli ristillä kaikkien puolesta, jotta heillä olisi elämä. (Joh. 11:25; Joh. 10:7–11; Joh. 6:33–34.) Tästä kertovat muun muassa Raamatun neljä evankeliumia ja niiden jälkeiset kirjoitukset. Kristitynkin elämään on kuulunut ja kuuluu sana kuoleminen, kuitenkin hie-man toisenlaisessa merkityksessä, itsensä kuolettamisen merkityksessä (Room. 6:11; Toikko 2005, 83). Sitä kautta voi löytää rakkauden muita kohtaan (Room. 8:5–7; Room. 8:14; Joh. 6:33–34). Ensimmäisessä Johanneksen kirjeessä sanotaan, ettei ihmisten oma rakkaus Jumalaa kohtaan ole saanut aikaa Hänen rakkauttaan meitä kohtaan. Tämä armollinen, ansaitsematon rakkaus tuli erityisesti ilmi Jeesuksen kautta. Tässä Raamatun kohdassa myös kehoitetaan rakastamaan toisiamme, koska Jumala on rakastanut meitä niin paljon (1. Joh. 9–11; Jolkkonen 2006, 6). Tähän rakkauteen ja voimaan diakonit voivat tukeutua työssään, joka perustuu kristillisiin arvoihin.

Jeesuksen palveleva esikuva on diakoniatyön esikuva. Toinen esikuva löytyy muun muassa Apostolien teoista. Siinä joukon johtajat joutuivat jakamaan työtään, jotta hengellinen opetus voisi jatkua. Heidän omat voimansa ja aikansa eivät riittäneet kaikkeen. Johtajat päättivät edelleen suurimmista asioista, mutta pienimmät ja käytännön läheisimmät tilanteet siirrettiin rukouksen avulla löydetyille, kaikkien silmissä hyviksi havaituille henkilöille. Heidät siunattiin työhön rukouksella. (Ap. 6:3.) Tästä syntyi ensimmäisiä ajatuksia seurakunnan viroista.

Diakoniatyötä voidaan kuvata ”kärshivän palvelijan” ammatiksi, jossa tämä vertaus perustuu uhrautumiseen toisen hyväksi. Vertaus liittyy Jeesukseen, joka kärsi ja kuoli jo-

kaisen puolesta, jotta jokainen pääsisi Taivaaseen. Diakoniatyö siis perustuu toteamaan jokaisen ihmisarvon, kuitenkin omaa uskoaan, Jumalalta tulevaa voimaa ja omaa hyvinvointiaan unohtamatta. (Hakala 2002, 107.) Raamatussa monin paikoin korostetaan ihmisen arvoa. Yksi kohta on Luukkaan evankeliumissa, jossa kaiken tuhlaannut sai tulla takaisin isänsä luo. (Luuk. 15:11–32.) Tämä kuvastaa Jumalan asennetta ihmisiin, sekä kristittyjen arvoja. Kristityt ja kristillinen seurakunnallinen työ liittyvät siis Jeesukseen, joka on seurakunnan pää (Kol. 1:18).

Diakonian työtä on alkuseurakunnan aikaan pidetty kutsumusammattina. Siitä tehtiin jopa sankarillista, jotta Jumalan voima saataisiin näkyviin. Ensimmäisten koulutuslaitosten pääsyvaatimuksena pidettiin vakavaa Jumalan kustumusta, joka piti koetella. Koulutukseen hakeutui myös sosiaalisen statuksensa nostattajia. Kutsumuksen kautta nähtiin ihmisellä olevan aito halu auttaa kurjimmista oloissa eläviä. (Hakala 2002, 107–108; Toikko 2005, 82–83.) Nykyään diakonia on osittain muuttunut, vaikka diakonin ammatti nähdään edelleen kutsumusammattina, hieman vapaammassa muodossa. Alkuseurakunnan jälkeen Jumalan valtakunnan odotus laantui, ja diakonia ei ollut enää niin yhteisöllistä esimerkiksi kylän köyhimpien kanssa. Diakoniatyö on välillä edelleen vaikea määrittää. Sitä sanotaan julkisen sektorin (hautausmaa- ja viikkimispalvelut muun muassa) sekä kolmannen sektorin (kokonaisvaltainen avustaminen ja huolehtiminen yksityisellä tasolla) määritelmien yhdistelmäksi. (Hakala 2002, 107–108.)

Otto Aarnisalonen puhui paljon diakoniasta muun muassa määritteellä: ”äänettömän hädän puolesta”. (Hakala 2002, 108–109.) Muun muassa syrjäytymisen tilassa olevat, köyhät, vammaiset, sairaat ja vangit ovat kuuluneet diakoniatyöntekijöiden autettaviksi. Nämä alueet kuuluvat diakonin työhön tänäkin päivänä. 1990-luvun laman jälkeen ja hieman sitä ennen 1980-luvulla, diakoniatyön asiakaskunta muuttui. Asiakkaita otettiin enemmän diakonin toimiston vastaanotoille ja mielenterveyskuntoutujien asiakkuus sekä taloudellinen avustaminen kasvoivat ja sairaanhoidollisuus sekä koteihin meno vähentyi. (Hakala 2002, 107.)

Diakoniatyöhön kuuluu rehellinen toiminta kurjimmista oloissa elävien elinolosuhteiden sekä elämänlaadun parantamiseksi. Pyrkimyksenä vahvistaa muun muassa ihmisen omatoimisuutta, luottamusta, toivoa ja vuorovaikutustaitoja. Diakoniassa keskeisenä menetelmänä käytetään dialogisuutta, eli aitoa keskustelevaa kohtaamista. Ihminen ote-

taan kokonaisuutena, jonka elämästä pyritään saamaan kokonaiskuva hänen jokainen osa-alueensa huomioiden. Kaiken kaikkiaan diakoniatyö on myös yhteiskunnallista vaikuttamista. (Hakala 2002, 119–125.)

Hengellisyys on alue, joka kuuluu diakoniaan. Kristilliseen perimään liittyvä virka tarjoaa asiakkailleen mahdollisuudet pohtia hengellisiä asioita yhdessä. Diakonin tehtävänä on myös tukea ja vahvistaa asiakkaan hengellisyyttä, mahdollisesti neuvoen ja ohjaten. Hengellisyys otetaan esille ihmisarvoa ja jokaisen mielipiteitä kunnioittaen. Asiakkaan vapaata tahtoa, joka kristillisessä näkemyksessä jokaisella on, korostaa ihmisen arvokkuutta. Samoin jokaisen kulttuurillista taustaa kunnioitetaan. Myös jokaisen omaa hengellistä tilaa kunnioitetaan eikä hengellisistä asioista puhuta asiakkaan ahdistamiseksi tai väkisin. (Dtl – Diakoniatyöntekijöiden liitto ry, Diakoniatyöntekijöiden eettiset ohjeet, i.a.)

Hengellisyys voi tulla esille myös hartauksissa. Hartaus kokoaa esimerkiksi ryhmänohjauksessa sen hetken ja ryhmän yhteen rauhoittumaan. Siihen voi kuulua musiikkia, kuvia tai näytelmää. Hartaudet perustuvat Raamattuun. Sen hartauden tarkoituksena on vahvistaa ja tukea ihmisen hengellisyyttä sekä rohkaista, lohduttaa ja neuvoa. Hartaudet valitaan aina hetken mukaan, ja niiden tarkoitus on lähentää ihmisen ja Jumalan suhdetta niillä valtuuksilla, jotka hartauden pitäjälle on suotu. Hartaus kutsuu ihmisiä yhteen hiljentymään.

4.2 Perhetyö sekä diakoninen perhetyö

Perhetyö on merkittävässä osassa Suomalaista yhteiskuntaa ja usein ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin arvioiminen lähtee siitä, miten perheessä ja parisuhteessa voidaan. Eri ympäristöissä ja eri toimijoiden toimesta voidaan toteuttaa perhetyötä, joka on käsitteenä melko monimerkityksellinen. Siinä tarvittavia palveluita voidaan jakaa myös erilaisiin osiin, kuten mielenterveyspalveluihin tai sairaaloihin ja neuvoloihin. Peruslähdekohtana perhetyössä ovat perheiden elämästä lähtevät tarpeet, kuten esimerkiksi lasten kehittymisen turvaaminen, ja ne määrittelevät perhetyön tarpeellisuuden ja laadun. Per-

hetyössä pyritään jatkuvasti kehittää menetelmiä perheiden tukemiseen. (Rönkkö & Rytönen 2010, 22, 27–28.)

Tärkeää olisi kuulla perheen akuutin avun tarve. On todettu, etteivät hyvinvointipalvelut vastaa erityistä tukea tarvitsevien perheiden tarpeisiin. Esimerkiksi syrjäytymisen ehkäisemiseksi tarvitaan monimuotoisia palveluita. Tärkeää olisikin kehittää kaikille perheille tarkoitettujen hyvinvointipalvelujen rinnalle erityiskysymyksiin kehitetyjä, korjaavia työmuotoja. (Rönkkö & Rytönen 2010, 32.)

Ehkäisevässä perhetyössä esimerkiksi neuvotaan ja käytetään erilaisia tukimuotoja perheen arjen sujuvuudeksi. Korjaavaa perhetyötä puolestaan kutsutaan kuntoutukseksi, joka tapahtuu vaikeiden elämäntilanteiden keskellä. Tällaisia voivat olla esimerkiksi elämäntapaan liittyviä ongelmia, kuten perheväkivalta. Yleensä korjaava perhetyö merkitseekin lastensuojelullista, suunnitelmallista ja tavoitteellista perheen tilanteen selvittelyä sekä tukemista yhdessä sovittuihin muutoksiin. Korjaava perhetyö vaatii lastensuojelun sosiaalityöntekijän lähetteen esimerkiksi avohuollon tarpeellisuudesta tai huostaanoton purkamista eli jälkihuoltoa. (Rönkkö & Rytönen 2013, 34–35.)

Perhetyössä voidaan kohdata erilaisia tunnetiloja, kuten piirreyksinäisyyttä tai tilayksinäisyyttä. Piirreyksinäisyys on ihmisen mieleen pinttynyt ajattelutapa henkilökohtaisista ominaisuuksistaan. Tilayksinäisyydellä tarkoitetaan puolestaan henkilön omaa käsitystä ominaisuuksistaan ja mahdollisuuksistaan vaikuttaa tilanteeseensa. Kyseessä molempien yksinäisyyksien muodoissa voivat olla objektiivinen stressi. Henkilö tällöin ei koe saavansa tukea ympäristöltään tai hän jopa kuvittelee ympäristönsä kääntyneen häntä vastaan. (Suoninen, Pirttilä-Backman ym. 2010, 181–182.) Diakonin tuleekin jatkuvasti kehittää itseään ja kehitellä keinoja ihmisten yhteisöllistämiseen niin perheissään kuin suuremmin yhteiskunnassa. (Dtl – Diakoniatyöntekijöiden liitto ry, Diakoniatyöntekijöiden eettiset ohjeet, i.a.) Silloin hän pystyy työskentelemään erinäkökulumista myös jokainen perheenjäsen huomioiden.

Perhetyö voi olla asiantuntijakeskeistä tai perhekeskeistä. Kun perhe ei itse pysty ratkaisemaan ongelmaansa, puhutaan asiantuntijakeskeisestä perhetyöstä. Siinä ammattilainen suunnittelee työskentelyn tavoitteet ja lopputuloksen tavoitteena on vähentää ammattilaisten osuutta perheen arjessa sekä saattaa perheen tietoon julkiset palvelut. Perhekes-

keisessä työskentelyssä työntekijä on enemmän neuvonantaja ja hän yrittää luoda luotamuksellista ja turvallista keskusteluympäristöä. Tavoitteena on tukea perheenjäsenten vuorovaikutusta sekä heidän päätöksentekoaan. Myös perheen sisäiset vahvuudet ja toimintakyvyt pyritään nostamaan esille. Tässä on erityisen tärkeää työntekijän ja asiakkaan tasavertaisuus: asiakas on asiantuntija omassa elämässään. (Rönkkö & Rytönen 2010, 36.)

Seurakunnallinen perhetyö on myös jo itsessään moniulotteista. Perheiden toiveet perhetyölle vaihtelevat ja ovat paljon riippuvaisia paikkakunnasta ja seurakunnan koosta. Erityiset tavoitteet perhetyöllä on tukea perhe-elämän kehittymistä ja lasten kasvattamista, tukea elämään kuuluvissa muutostilanteissa ja niihin liittyvien kysymysten käsittelyssä. Suuret tuen tarpeet ovat esimerkiksi onnettomuudet, sairaudet ja kuolema. (Jääskeläinen 2002, 194.)

Perhetyö on usein epävirallista tukemista ja huolenpitoa perheiden iloissa ja suruissa sekä perheen koossapysymisen tukemista. Vanhemmuutta tuetaan esimerkiksi vanhempainkoulujen, parisuhde- ja perhekurssien ja –leirien kautta. Perhetyöhön kuuluu myös lastensuojelun kautta perheiden arkeen vaikuttaminen. Perheitä tulisikin enemmän tiedottaa ja kannustaa hakea apua sopivilta ammattilaisilta. Seurakunnan perhetyö tekee yhteistyötä muun muassa sosiaalitoimen, erilaisten perhetyön yhteistyöprojektien, perheiden, sosiaali- ja terveyshuollon kanssa. Lisäksi yhteistyötä tapahtuu esimerkiksi asukaskahviloiden, perheleirien ja –retkien sekä vanhempainiltojen kautta. (Jääskeläinen 2002, 194–195.)

Erityisesti ongelmaratkaisutaitojen ja vuorovaikutustaitojen kehittämiseen pyritään kiinnittämään huomiota, ja näiden tavoitteiden mukaisesti toimimaan perhetyössä. Keskeisiä menetelmiä perhetyössä on yksilö- ja ryhmäkeskustelut sekä sielunhoidolliset keskustelut. Diakoniatyön näkyvyys perhetyössä näkyy muun muassa hengellisyyden tukemisessa. Lisänä tulevat seurakunnan ulkopuoliset menetelmät, kuten terapiat ja sosiaalityönmenetelmät. (Jääskeläinen 2002, 195.)

Kaksi näkyvimmistä perhetyön keinoista seurakunnissa ovat perheleirit ja perhekerhot, joista on tehty monenlaisia variaatioita, kuten isä – lapsi – kerhot. Joskus myös sosiaalityöntekijät ohjaavat perheitä seurakunnan perhekerhoihin. Perhekerhoissa pyritään tu-

kemaan perheitä lapsen kristillisessä kasvussa sekä parisuhteeseen ja vanhemmuuteen sitoutumisessa ja kasvamisessa. Kerhoissa pyritään auttamaan omien voimavarojen löytämiseen arjessa sekä kasvamaan uskossa. Yleensä seurakunnan perhekerhoissa toinen vetäjistä on diakoni, joka tukee kristillistä kasvatusta sekä perheen kokonaisuuden tukemista. Erilaiset kerhot ja leirit ovat myös hyvä muoto perheiden tukemiseen, sillä sitä kautta perheet saavat myös vertaistukea. (Jääskeläinen 2002, 195.)

Seurakunnan perhetyössäkin lapsen hädän ja reagoitien tulisivat olla tärkeimpiä. Työntekijöiden tulisi olla turvallisia aikuisia lapselle, erityisesti turvattomille lapsille. Diakoneilla on perhetyössä asiakkaina myös perheitä, joiden lapset ovat pieniä. Diakonit saattavat tehdä usein kotikäyntejä ja joissakin seurakunnissa on mahdollisuus tukea vielä erikseen yksinhuoltajia ja heidän lapsiaan. (Jääskeläinen 2002, 195.)

Lapsi saattaa jäädä perhetyössä helposti syrjään, ja lapsen asema siinä nähdään epäselvävä ja yksilöllisen persoonallisuuden merkitys koetaan haasteelliseksi. Erityisen vaikeaa voi olla tunnistaa ja tunnustaa perheen sisällä olevaa mahdollista väkivaltaa, johon tulisi heti puuttua. Perhetyössä tulee diakoneille paljon vastaan etenkin rikkinäisiä perheitä, joissa on paljon erilaisia ongelmia. Ongelmien ja väkivallan puheeksi ottaminen on ensi askel tilanteen korjaamiseen ja on erityisen tärkeää. Lapsen asema tässäkin (väkivallan kohde, sen näkijä tai väkivallan kohteen uhri) tulisi tunnistaa sekä ottaa huomioon ja tuoda lapsen tarpeet esille. Seurakunnista riippuen on mahdollista myös lapsidiakonia esimerkiksi seurakunnan lapsi- ja nuorisotyön kanssa kaakaopyhäkoulun, ilta-päiväkerhojen muodossa. (Jääskeläinen 2002, 196.)

Esimerkiksi Pieksämäen seurakunta järjestää perheille monipuolista toimintaa. Perheille on kerho, joissa on joka kerralla erilainen teema. Isille ja lapsille järjestetään omaa kerhoa sekä pyhäkoulua lapsille. Seurakunta järjestää myös taaperokirkkoa, puuhailtoja perheille sekä parisuhteen tukemiseen liittyvää toimintaa, kuten Parisuhteen palikat –kurssia. (Pieksämäen seurakunta 20013, Tapahtumia perheille.)

Haasteita perhetyöhön voidaan olettaa tuovan perhekäsitysten ja rakenteiden muuttuminen (Rönkkö & Rytönen 2010, 22–23). Diakoniatyönkin kehittäminen on tarpeen uusien yhteiskunnallisten haasteiden vuoksi. Diakoniatyön kehittäminen johtaa myös diakoniatyöntekijöiden työnlaadun ja työssä jaksamisen paranemiseen. Perhetyö kaipaa

myös sekä toimintaa että läsnäolon opettelua. Vesa Nevalainen kirjoittaa, että laatu-aika lasten kanssa ei ole vain jonkin hienon ihastelua. Ennen kaikkea se on myös vain yhdessä oleilua ilman suurempia päämääriä. Laatu-aikaa voivat olla hänen esimerkkinsä mukaan muun muassa valokuvien katselu tai vaikkapa riitely. (Nevalainen 2005, 30.) Riitelystäkin on rakentavaa, jos se osataan myös sopia.

5 AIEMPIÄ TUTKIMUKSIA

Sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta on muutamia tutkimuksia. Tutkimukset yleensä ovat keskittyneet nuoriin ja joko syrjäytymistilan kanssa työskentelyyn tai erilaisen toimintakyvyn tukemiseen. Työssäni esittelen lyhyesti kaksi tutkimusta, joihin tutustuin ja, joista sain pohjatietoa opinnäytetyöprosessin aikana.

Katri Saastamoinen tutki Pro gradu – tutkielmassaan aihetta Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Tutkimus oli tapaustutkimus ja se toteutettiin vuonna 2007. Hän käytti tutkimuksessa Lauri Rauhalan holistista ihmiskäsitystä eli ihmisen näkemistä kokonaisuutena ja sen huomioon ottamista työskentelyssä. (Saastamoinen 2007, 2, 24.)

Tutkimus oli muuten onnistunut, mutta Saastamoinen kuvailee, että siitä puuttui erilaisen asiakkaiden väliltä yhteisöllisyys sekä yhteiskunnallinen näkemys. Toiminta keskittyi enimmäkseen vain ratsastukseen, mikä ei sinänsä ole sosiaalipedagogisen hevostoiminnan päätoimintamuoto. Tutkimus oli Saastamoisen mukaan enemmän suorituskeskeistä, eikä niinkään voimavarakeskeistä. Tutkija toivoi, että hevostoimintaa laajennettaisiin ryhmämuotoiseen toimintaan. Kuitenkin hän tutkimuksessaan toteaa hevosilla olevan enemmän positiivista vaikutusta psyykkiseen toimintakykyyn. Hän toteaa, että sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi tukea ihmistä sosiaalisessa, yhteisöllistävässä sekä itsetunnon ja omatoimisuuden kohottamisen näkökulmassa. Lisäksi se tuottaa hyvää oloa sekä voi tuoda turvallisuutta, kun toiminta tapahtuu turvallisesti. Saastamoisen jättämä haaste ottaa selvää sosiaalipedagogisen hevostoiminnan käyttämistä ryhmän kanssa, innosti oman opinnäytetyöni toteuttamisessa. (Saastamoinen 2007, 43–50, 59, 67–69.) Tutkimuksessa oli paneuduttu sosiaalipedagogiikkaan ja sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan laajasti.

Susanna Haapiainen puolestaan tutki Sosiaalipedagoginen hevostoiminta, toimintakyvyn tukena -nimisen otsikon mukaisesti. Tutkimus toteutettiin vuonna 2010. Haapiainen tutki erilaisia sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakkaita ja toiminnan vaikutusta heihin heidän omasta näkökulmastaan. Tutkimuksessa hän käytti strukturoituja kaavakeita sosiaalipedagogisen hevostoiminnan asiakkaita varten sekä heidän läheisiään ja

toiminnan ammattilaisia varten. Kyselyihin vastasi kuitenkin vain harva. Tutkimuksen tuloksia ei voida yleistää, mutta ne ovat suuntaa antavia. Tutkimuksessa todettiin, että hevostoiminta oli vaikuttanut asiakkaiden arkeen ja kehittänyt heidän toimintakykyään positiivisesti. Tutkimuksessa Haapiainen toteaa, että asiantuntijoiden mukaan hevosten kautta vaikeistakin asioista voitiin puhua ja näin osattiin hakea niihin oikeanlaista tukea. (Haapiainen 2010, 37, 42–53.)

6 OPINNÄYTETYÖN SUUNNITTELU, AIKATAULU, TAVOITTEET SEKÄ TOIMINTAYMPÄRISTÖN JA YHTEISTYÖKUMPPANEIDEN KUVAUS

6.1 Opinnäytetyön suunnittelu, aikataulu ja sen tavoitteet

Kirkon yhteisöllistäminen kansalaisten keskuuteen on ollut työn alla jo seurakunnan alkuajoilta asti. Ihmiset kaipaavat yhteisöllisyyttä seurakuntaan, joten uusientyömuotojen etsiminen on tarpeellista ja hevostoiminta voisi linkittää ihmisiä osaksi seurakuntaa sekä kannustaa toimimaan yhteiseksi hyväksi. Näin seurakunta tulisi myös lähemmäs ihmisten arkea. Opinnäytetyön päätavoitteet ovat kehittää diakonista perhetyötä, löytää hevosalleille uusia yhteistyökumppaneita sekä yhteistyöperheeseen liittyen heidän tukeminen.

Hanna Vilka ja Tiina Airaksinen määrittelevät toiminnallisen opinnäytetyön kohdistuvan aina jonkun tai joidenkin käytettäväksi (Airaksinen & Vilka 2003, 38). Opinnäytetyöhöni valitsin Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan sekä diakonisen perhetyön. Molempiin liittyi henkilökohtaista mielenkiintoa, harjoittelujen kautta ilmennyttä perhetyön tarvetta sekä hevosiin liittyvää omaa kokemusta.

Suunnittelu lähti syksyllä 2011 liikkeelle kirjallisten lähteiden etsinnästä sekä yhteistyökumppanien etsimisestä. Aihetta tuli myös rajata sekä sen eettisiä kysymyksiä pohdita. Toimintaosoiden suunnittelu sujui nopeasti, kun yhteistyökumppanit olivat tiedossa. Talli tai seurakunta eivät kuitenkaan olleet toimeksiantajia opinnäytetyölleni. Myös lähdekirjallisuutta löytyi melko helposti. Työn kokonaisuuden prosessointi ja jäsentäminen veivät kuitenkin aikaa. Tässä opinnäytetyössä toimintaosuus perustui paljon yhteiseen kanssakäymiseen perheen kanssa, jossa päätavoitteena oli yleisesti perheen tukeminen. Suunnitelman toiminnalle tein lopullisesti kuitenkin itse tutustuttuani perheeseen.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toimintakerrat suunnittelin sosiaalipedagogisen hevostoiminnan teoriapohjan mukaisesti. Otin selvää aiemmista tutkimuksista, joista sain näkökulmaa toiminnalle. Lisäksi hyödynsin Diakonia-ammattikorkeakoulussa ky-

seistä aihetta opiskeltujen kurssien harjoituksia. Diakonisesta perhetyöstä lähdin ottamaan selvää kirjallisuuden muodossa. Saatuani työhöni yhteistyöperheen, lähdin selvittämään perheen taustoja sekä heidän sen hetkistä elämäntilannetta.

Sovin siis heti keväällä 2012 perheen tapaamisen, jossa tutustuttiin ja kerroin opinnäyttyöstäni ja sen eettisistä kysymyksistä. Perheen kaksi vanhinta vipelsivät innostuksesta ympäriinsä niin heillä kotona kuin tallilla. Sain tutustua myös perheen keppihevosiin. Perheessä oli osalla lapsista kokemusta hevosista, mutta suurin osa ei ollut ollut hevosten kanssa tekemisissä. Suunnittelin tavoitteita perheelle vielä tapaamiskerran jälkeen, sillä silloin vasta tiesin, millainen perhe tallille tulisi.

Aluksi olin suunnitellut hevosiin tutustumisen seuraamalla niiden käyttäytymistä laumassa. Sitä kautta perheelle olisi tullut mielikuva hevosista ja olisimme voineet tutustua niiden lajinomaisiin puoliin. Suunnitelmat kuitenkin muuttuivat tilanteen mukaan. Myös lopuksi halusin viedä perheen pienelle maastoretkelle, mutta jouduin perumaan ajatuksen, koska avustajia ei ollut tarpeeksi taluttamaan hevosia. Suunnittelin myös hieman toiminnallista rataa, jossa olisi mukana Raamatullinen matka. Tähän minulla ei ollut riittävästi aikaa. Varauduin lisäksi aina säähän sekä muihin yllättäviin tilanteisiin ajatteleamalla erilaisia tilanteita etukäteen. Pidin toiminnosta reflektiopäiväkirjaa.

Tallin ja sen ratsastuskentän sain käyttööni sovitusti kerran viikossa silloin, kun se oli mahdollista sekä perheellä että tallille. Toimintakerrat kestivät noin 90 minuuttia. Perheen tuntemattomuus, heidän ikäeronsa ja erilaiset päivät ihmisillä ja hevosilla tallilla haastoivat käyttämään luovuutta ja jättämään liian tarkan suunnittelun sijaan toimintaan improvisoinnin hetkiä. Kuitenkin ajateltu pohja valmiiksi suunniteltuna auttoi kokonaisuuden hallinnassa ja raportin toteutuksessa. Suunnitelmallisuudella lisäsin myös luottamusta perheen ja minun välillä sekä turvallisuutta toiminnoissa.

Toiminnallinen opinnäytetyö voi tarvita kustannuksia. (Airaksinen & Vilka 2003, 28.) Kustannuksia perheen osalta pohdittiin ja kustannuksiksi laskimme vain bensakulut, sillä talli ei ottanut toiminnasta maksua. Perheeltä kysyttiin, onko omakustanteinen bensamaksu heille sopiva, ja se kävi heille. Heiltä kysyin myös, sopiiko heille hengellisyyden liittäminen toimintaan, ja se sopi heille, vaikka osalle tämä aihe tuottikin epäilyksiä.

Diakonin kanssa suunnittelimme hengellisyyden liittämistä hevostalleille. Diakoni oli innostunut toiminnasta ja kehitelimme erilaisia ideoita. Pohdimme myös hänen sekä ohjaavan opettajan kanssa toimintatuokioiden järjestämistä, mahdollisia kustannuksia ja toiminnan sopivuutta perheelle. Päätin diakonin kanssa liittää hengellisyyden toimintaan hartauksien muodossa, sillä ne kokoaisivat perheen aluksi yhteen ja rauhoittaisivat tilanteen. Siinä tulisi myös esimerkiksi käsitellä Jumalan luomistyötä, kuten ihmisiä ja eläimiä ja sitä kautta eläinten arvostusta.

6.2 Toimintaympäristön ja yhteistyökumppaneiden kuvaus

Lähtökohtana toiminnallisen opinnäytetyön toteutukselle oli yhteistyökumppaneiden saanti ja valinta. Opinnäytetyössäni oli yksi seurakunta, yksi diakoni ja yksi seurakunnan perhetyöhön liittyvä perhe. Yhteistyöhön seurakunta valikoitui nopeasti, sillä valitsin itselleni melko tutun seurakunnan, johon olisi helppo luoda yhteys. Seurakunnan perhetyöstä vastaava diakoni lähti työhöni mielellään mukaan ja alkoi kysellä perheiltä innokkuutta osallistua. Sopiva perhe löytyi pian, sillä he olivat ensimmäisiä, jotka halusivat lähteä mukaan. Toimintaa ei olisi järjestetty pakosta, jos yhtään perhettä ei olisi lähtenyt mukaan ja yhteistyökumppaneiden saanti mahdollisti opinnäytetyön toteuttamisen.

Perhe kytkeytyi diakoniin perhekerhojen kautta. Perheellä ei ollut suurta tarvetta diakoniseen työhön, mutta he olivat osa seurakunnassa järjestettävää perhetoimintaa, kuten perhekerhoa. Diakonilla ja perheellä ei ollut suurta yhteistyösuhdetta. Tästä johtuen jouduin ottamaan paljon itse selvää perheestä ja toiminnan sopivuudesta heille. Diakonin kanssa kuitenkin yhdessä tuimme sekä perhettä, että toiminnan toteutusta yleisesti erilaisten perheiden osalta.

Yksityistallin valitsin myös sen mukaan, että paikka ja hevoset olivat minulle tuttuja. Talli oli myös lähellä perhettä sekä seurakuntaa, mikä oli merkittävää. Tallilla on ollut paljon kuntoutusmuotoista toimintaa, kuten päihdekuntoutujien työkokeiluja ja perheko-
tinuorien kuntoutuskertoja. Tallin hevosista osa on myös käytössä ratsastusterapiassa ja

ne soveltuvat siitä syystä myös sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Tallilla oli myös vapaa-ajan vakuutus, mikä vakuutti perheen toiminnan ajaksi.

7 TYÖN TOTEUTUS JA TOIMINTAKERRAT

Tallilla tapasimme perheen kanssa kuusi kertaa kesä- ja heinäkuun aikana vuonna 2012. Tapaamiset olivat kerran viikossa. Kokoonnuimme aina aluksi ensin tallin pukuhuoneessa tai tallin puolella hartauden merkeissä. Perheeltä sain paljon kommenttia toiminnan aikana sekä sen jälkeen. Perhe oli viisi henkinen. Toimintaosuuden aika oli aina noin 90 minuuttia. Pidin tapaamisista reflektointipäiväkirjaa ja juttelin perheen kanssa toiminnasta vielä keväällä 2013. Toiminnassa käytimme tällä kertaa paljon ulkoilua ja ratsastuskentällä työskentelyä. Joka kertaiseen toimintaan kuului hevosen hoito ennen ja jälkeen ratsastuskenttätöiminnan. Ratsastajilla oli aina ratsastuksen aikana kypärä päässä. Otetaan selvää, mitä tallilla tapahtui!

7.1 Ensimmäinen kerta

Tavatessamme tallilla lapset sinkosivat heti ensimmäisenä hevosten luokse. Kokoonnuimme kuitenkin tallin pukuhuoneeseen yhdessä ja siellä kyselin kuulumisia ja kerroin sen kertaista suunnitelmaani. Varmistin vielä, että hartauden pitäminen on heille sopiva, ja sen jälkeen pidin lyhyen hartauden kertoen Jumalan lahjoista. Pienin, viisi vuotias, ei malttanut kuunnella täysin keskittyneesti, mutta muuten tilanne meni hyvin. Kysyin perheeltä väriä, joka kuvaa heidän sen hetkistä mielentilaa. Värikysymystä käytetään esimerkiksi ratsastusterapiassa (Riitta Niemi 20.8.2013). Perheen jäsenet vielä perustelivat, miksi valitsivat kyseisen värin, mikä helpotti minua sekä muita lukemaan ihmisen mielentilaa sekä ajatusta sillä hetkellä. Lopuksi vielä rukoilimme.

Tallilla oli tällä kertaa samaan aikaan paljon muutakin toimintaa. Kysyin, haittaako perhettä muu toiminta, mutta heitä ei haitannut, joten esittelin perheelle tallia ja tutustuimme hevosiin sekä tallin sääntöihin. Sääntöjen kautta voimme opetella kuuntelua, tunteiden tunnistamista ja ryhmätaitoja (Huhta 2009, 2–5). Perhe kyseli paljon tallista ja hevosista ja kerroin heille esimerkiksi hevosen luonteesta. Osaa pelotti hevosen koko ja sen arvaamattomalta tuntuva toiminta.

Hevoseen tutustuminen vaatii sen kanssa olemista ja sitä kautta erilaisten taitojen oppimista. (Sherman 2013, 6–9.) Tämän vuoksi päätin jo heti alussa ottaa yhden käyttämäni hevosen käytävälle. Tutustuimme siihen silittelien ja ihmetellen sekä harjasimme sen. Hevoseen luotiin näin konkreettinen kosketus, mikä teki toiminnasta todellista. Osa oli hyvin innoissaan ja olisi tehnyt toistenkin osuudet, joten minun tuli jakaa tehtäviä ja ottaa perheen pienin huomioon. Jokainen osallistui vähintäänkin antamalla harjoja toisille, sillä kaikki eivät halunneet harjata. Hevonen otti innokkaasti kontaktia ihmisiin, ja tämä herätti ihmisissä vuorovaikutuksellisia taitoja sekä halun pitää hevosesta huolta. Se myös lisäsi kiinnostusta isoon eläimeen.

Perheen nuorimmalla ilmeni hieman allergisia reaktioita jo alussa, kuten silmien kutinaa. Perhe halusi kuitenkin jatkaa toimintaa. Lapset olivatkin innokkaita ja heitä piti koota välillä aina yhteen sekä muistuttaa keskittymään yhteen asiaan kerrallaan. Lopussa näytin vielä, kuinka hevonen viedään takaisin karsinaan. Joitakin hevonen hieman epäilytti, mutta yleisesti perhe oli kiinnostunut toiminnasta. Perhe jäi odottamaan tulevaa, kun sovimme seuraavan tapaamiskerran.

7.2 Toinen kerta

Nyt saimme kokoontua tallilla rauhassa keskenämme. Vaihdoimme kuulumiset ja tällä kerralla kerroin hartaudessa Jumalan luomistöistä. Jokainen kuunteli huolella, vaikka pienimmäisellä olikin välillä muuta mielessään. Yritin osallistaa perhettä hartauteen välillä esimerkiksi kyselemällä tai konkretisoimalla tekstiäni. Lopuksi myös rukoilimme ja pienimmäinenkin laittoi reippaasti kätensä ristiin.

Tällä kerralla lapset kuuntelivat tarkkaavaisemmin, mutta olivat välillä hyvin omaaloitteisia ja innokkaita, joten toimintaa piti välillä hieman hidastaa. Otimme yhden hevosen heti aluksi, jota ensin harjasimme ja hoidimme. Tutustuimme hevoseen ja jokainen halukas sai osallistua harjaamiseen. Nyt perheestä suurin osa uskalsi lähestyä hevosta. Kaikki eivät osallistuneet, mutta he olivat mukana muuten ja auttoivat esimerkiksi perheen pienintä harjaamisessa. Osallistin heitä myös olemaan mukana esimerkiksi pukemalla päitsiä hevoselle sekä juttelemalla heidän kanssaan. Pohdimme hevosen eleitä sekä ruumiinrakennetta.

Tällä kerralla pienimmän lapsen allergiset reaktiot tulivat vahvemmin esiin. Kysyin, haluaako perhe ja lapsi siitä huolimatta jatkaa toimintaa, ja he vastasivat, että haluavat. Aloimme vain menetellä lapsen kohdalla eritavalla, eikä hänen tarvinnut osallistua harjaamiseen. Hän kuitenkin sai osallistua, sillä hänellä oli siihen intoa. Laitoimme hevoselle varusteiksi terapiavyön sekä suitset, joiden laitossa opastin, jos oli tarvetta. Jutelimme esimerkiksi terapiavyön merkityksestä ja sen erosta satulaan. Terapiavyötä käytetään erityisesti ratsastusterapiassa.

Tallihetken jälkeen lähdimmekin kentälle. Talutin hevosen sinne ja näytin, miten sitä talutetaan sekä ihmisen ja hevosen välistä suhdetta. Toiminnalla halusin myös aktivoida perhettä. ”Toiminnallisuus tekee yhdessäolon luontevaksi ja mahdollistaa aidon vuorovaikutuksen. Se rakentaa yhteisöllisyyttä näyttämällä jokaiselle paikkansa ja tehtävänsä.” (Huhta 2009, 4.) Päätin heti lähteä hevosen kanssa liikkeelle, sillä perhe halusi toimia nimenomaan hevosten kanssa ja ajattelin sen pitävän mielenkiintoa yllä. Se myös mahdollisti perheen lähentymisen toisiinsa, kun heillä kaikilla oli yksi kiintopiste, jonka kautta erilaisia toimintoja toteutettiin.

Esimerkkini jälkeen pyysin halukkaita taluttamaan hevosta minun avustuksella. Perheen isä jäi hieman taustalle, sillä hän ei halunnut osallistua. Pyysin halukkaita nousemaan myös hevosen selkään. Halukkaat nousivat ja saivat kävellä hetken aikaa talutuksessani. Kuulostelimme hevosen liikettä sekä sen eleitä. Jo tässä vaiheessa esimerkiksi perheen äiti ylitti itsensä ratsastamalla. Hänelle oli uutta hevosen liike sekä sen vaikutus häneen. Hevosen liike avasi hänen tunteitaan ja sai liikkeelle uusia ajatuksia itsestään, kehostaan sekä perheen jäsenyydestään. Hänen kauttaan myös lapset ihmettelivät hevosta erinäkökulmista. Perheen isä ei kuitenkaan osallistunut, mutta osallistin häntä juttelemalla.

Lopuksi veimme hevosen takaisin talliin ja harjasimme sen. Hevosta hoidettiin innolla loppuun asti, vaikka toisia toiminnan loppupuolella alkoikin jo väsyttää. Tässä huomasimme kuinka hevonen tarvitsee tietyt rutiinit voidakseen hyvin; se on hoidettava myös hauskan ratsastuksen jälkeen. Keskustelimme hieman siitä, millaiset asiat omassa hyvinvoinnissa ovat tärkeitä. Lopuksi sovimme vielä seuraavan tapaamisen ja erityisesti lapset kannustivat vanhempiaan jatkamaan.

7.3 Kolmas kerta

Tällä kertaa hartauksessa kerroin ihmisarvosta, lähimmäisenrakkaudesta ja Jumalan rakkaudesta jokaiseen ihmiseen, ja perhe oli hyvin mukana. Rukouksen jälkeen jatkoimme pukuhuoneesta tallille. Lapset olivat innoissaan ja välillä heitä piti taas muistuttaa rauhoittumaan ja odottamaan. Lisäsin tukeani vanhempien vanhemmuuteen, jotta perheen tasapainoinen rakenne säilyisi ja kehittyisi. lapselle on tärkeää omata turvallinen aikuinen niin kotona kuin kodin ulkopuolella (Keltikangas-Järvinen 2006, 19, 58, 71). Muistutin lapsia vanhempien kuuntelemisesta, kun he ohjasivat lapsiaan sekä yleisten sääntöjen noudattamisesta ja sääntöjen syistä. Lapset olivat hyvin mukana, he tottelivat ja heitä rohkaistiin ja kannustettiin!

Tällä kertaa päätin ottaa kaksi hevosta. Perhe pärjäsikin kilttien hevosten kanssa sekä heillä oli intoa oppia. Tämä mahdollisti jokaisen osallistumisen toimintaan. Vaikka sosiaalipedagogisen hevostoiminnan päätarkoitus ei ole opetella hevostaitoja, hevonen motivaattorina voi opettaa muita elämälle hyödyllisiä taitoja. Tästä syystä en halunnut motivaation katkeavan.

Hevosten harjauksessa jaoin perheen kahtia, jotta kumpikin hevonen tulisi hoidettua nopeammin ja, että jokainen saisi osallistua sen hoitoon. Perheen nuorimmainen harjasi, kunnes allergia taas vaivasi, joten hän meni isänsä kanssa tallin ulkopuolelle odottamaan. Perheen muut lapset harjasivat perheen äidin kanssa myös toisen hevosen ja hevoset tulivat nopeasti kuntoon. Pyrin kuitenkin myös järjestämään perheen äidille mahdollisuuksia hoitaa hevosia, ettei toisten innokkuus jättäisi hänen motivaatiotaan alleen, vaikka nämä innokkaat olivatkin hänen lapsiaan. Varusteiden laitossa autoin, mutta halusin perheelle myös onnistumisen kokemuksia senkin kautta, jotta heidän itseluottamuksensa kasvaisi. Tästä syystä annoin heidän myös kokeilla paljon itse ja kehuin, kun joku onnistui. laitoimme taas molemmille hevosille terapiavyöt sekä suitset. Suitsista on turvallisempi taluttaa tuntematonta hevosta, vaikkakin silloin talutustekniikan on oltava oikeanlainen välttääkseen kipua hevosen suussa.

Lasten innokkuuden ylläpitäminen ja sen vapaa ilmaisu olivat kuitenkin myös tärkeitä. Pyrin vapaaseen, aitoon sekä luottavaiseen ilmapiiriin. Luottamusta syntyi pikkuhiljaa

niin minuun kuin hevosiinkin. Lapsista kaksi vanhempaa loivat luottamuksen heti paremmin hevosiin, ja sitä kautta minuun. Nuorimmainen turvautui hieman enemmän aikuisiin ja sitä kautta hevoseen. Hevosen kautta hänellä ilmeni uusia näkökulmia elämään sekä vuorovaikutukseen esimerkiksi minun kanssa.

Kentällä jaoin vuorot taluttajille ja annoin heille tehtäviä, joita he tekivät taluttaessaan hevosta. Talutuksessa haettiin omaa suhdetta hevoseen ja pohdittiin, hiljaa ja ääneen, miten tehtävät saataisiin tehtyä. Tärkeää oli ilo sekä omien taitojen havainnointi. Lopuksi tein harjoituksen, jossa kaksi talutti yhtä hevosta ja heidän tuli tehdä yhteistyötä, saadakseen hevonen menemään määrättyyn paikkaan ilman, että taluttajat puhuivat toisilleen. Tämä tehtävä onnistui yllättävän hyvin. Pysin tällä kehittämään yhteistyötaitoja sekä kokonaisuudessaan saamaan aikaan luovan ilmapiirin, jotta jokainen huomaisi omat kykynsä ja oppisi ottamaan ne käyttöön (Hämäläinen 1999, 67).

Nuorimmainen lapsi ei osallistunut talutukseen, joten hän sai nousta hevosen selkään. Häntä jännitti kovasti, mutta hän lähti mukaan seikkailuun. Aluksi minä talutin hevosta ja perheen äiti käveli vierellä. Myöhemmin lapsen molemmat vanhemmat taluttivat häntä! Lapsi ihmetteli ihailien ääneen hevosen liikettä ja keinuntaa, välillä kyllä vähän jännittikin! Hän oli hyvin kippurassa aluksi, kunnes uskalsi rentoutua. Hän sai myös hetken loistaa, vaikkei ratsastus hänen osaltaan kauaa kestänytkään. Hänestä se oli kuitenkin ollut hauskaa. Lopussa kiitin perhettä mukana olosta ja hoidimme hevoset. Sovimme myös seuraavan tapaamiskerran. Seuraava kerta olikin vasta kahden viikon päästä sillä perhe lähti lomareissulle, mutta lapset esittävät kuitenkin jo mielellään toiveita minulle talteen.

7.4 Neljäs kerta

Alkuhartauden ja kuulumisten jälkeen siirryimme tallin puolelle. Siirtyminen oli melko nopea. Perheen isä ei päässyt tällä kertaa paikalle työkiireiden vuoksi eikä nuorimmainenkaan ollut mukana. Pidimme toiminnan siis ilman heitä, vaikkei perhe ollutkaan sillä kertaa kokonainen.

Otimme nyt yhden hevosen. Lapset hoitivat hevosta edelleen innokkaasti, mutta nyt jo rauhallisemmin ja tulivat kysymään minulta seuraavia ohjeita tai odottivat hienosti vuoroaan. Perheen äiti osallistui hienosti myös. Annoin hevosen toisen puolen hoidettavaksi vanhemmille lapsille, ja toisen puolen perheen äidille. Nyt perheen äiti sai tutustua siihen sekä sitä kautta omiin tuntemuksiin hevosen vierellä. Hevonen herätti joka kerta perheessä ihmetystä ja ajatuksia elämästä sekä ihmisen tarpeista.

Kentällä halukkaat saivat ratsastaa toisen taluttaessa tai kaksi taluttivat yhtä aikaa yhtä hevosta. Esimerkiksi talutukseen eivät osallistuneet perheen toiseksi nuorin lapsi ja niinpä hän sai ratsastaa. Hänelle teki hyvää päästä rauhallisen hevosen kyytiin ja keinua siellä sekä nauraakin, kun siltä tuntui. Hän sai loistaa myös. Vanhin lapsi loisti usein, sillä hänellä oli paljon taitoa hevosista. Pysin kuitenkin jakamaan jokaiselle huomiotani sekä kannustamaan huomioimaan jokaista tasapuolisesti. Teetin tehtäviä ja annoin odottavan keksiä, mitä hevosen selässä olevan tulisi tehdä tai, millaisen kuvion taluttaja tekisi. Tällä tavalla osallistin odottajan mukaan toimintaan ja tein toiminnasta yhteisen. Perheenjäsenet harjoittivat myös johtamisen taitoja ohjatessaan hieman muita. Ratsastajat ratsastivat esimerkiksi silmät kiinni, toinen käsi ilmassa tai jalkoja heilutellen. Luottamusta tällöin taluttajaan tarvitaan, sillä ratsastaja ei itse ohjannut hevosta. Tällä kertaa perheen äiti ei ratsastanut, niinpä molemmat lapsista saivat vuorotellen olla hevosen selässä.

Hevosten jälkihoidon jälkeen sovimme uuden tapaamiskerran. Perhe kiitteli toiminnasta ja sanoivat, että odottavat seuraavaa kertaa. Kuitenkin, toimintakerrassa oli aukko, koska perheen isä ja nuorimmainen eivät olleet mukana. Tämä kerta oli lähentänyt perheen naispuolisia.

7.5 Viides kerta

Alkuhartaudessa keskityimme rukoukseen sekä pyysimme siunausta hevostoiminnalle. Tämän jälkeen siirryimme talliin. Tämä kerta oli hieno, sillä nyt koko perhe osallistui hevosen hoitoon. Henkilöt, jotka aluksi olivat arastelleet hevosta, silittivät nyt sen päätä rohkeammin ja ihmettelivät sen rauhallisuutta. Perheen isä kosketti hevosta silloin täl-

löin ja selkeästi teki analyysiä hevosen luonteesta. Hevoset myös nauttivat niiden silittelystä ja harjauksesta, mikä lisäsi usein hevosten intoa niitä kohtaan.

Perheen pieni lapsi oli erityisen kiinnostunut hevosista, vaikka hänellä ilmeni välillä edelleen allergisia reaktioita. Hän jutteli kerta kerralta minulle enemmän ja tällä kertaa ihmeteltiin hevosen karvan pehmeyttä ja silkkimäisyyttä. Hän oikein pysähtyi ihmettelemään ja pyysi minuakin kokeilemaan, että miten tämä hevosen karva voi olla näin sileä. Se oli hieno hetki, sillä hevonen avasi lapsen kokemusmaailmaa sekä lapsen sanallista varastoa.

Lapsessa heräsi tunteita ja ajatuksia. Konkreettinen toiminta sai hänet miettimään ympäristöään, vaikka vasta viisi vuotias olikin. Lapset avasivat vanhempien silmiä kysymyksillään ja kommentteillaan. Tämä yhdisti perhettä, vaikka vanhemmat lapset eivät tässä ihmettelystä paljoa mukana olleetkaan. Perheen muuten yhteiset ihmetykset varmasti jäivät lasten mieleen, vaikkei heiltä kommenttia aina kuulunutkaan. Pysin myös heiltä kyselemään erilaisia ajatuksia. Pienimmäinen lapsista pohti tilanteita erityisen aidosti ja haastoi muutkin uusiin näkökulmiin. Pienet ihmetyksen hetket toivat myös lämpimän ilmapiirin sekä saivat itsevarmemman olon perheelle hevosten parissa.

Teetätin perheellä tehtäviä kentällä kahdella hevosella. He heittivät pallo hevosen selässä maassa olevalle ja takaisin. Rohkaisin heitä kannustamaan toisiaan, sillä huomasin, miten merkittävää oli, kun he huomioivat toisiaan ja kokivat onnistumisia. Myös hevosen avoin ja usein eteenpäin menemisen mieli epäonnistumisista huolimatta, saavat ihmiset miettimään positiivisia puolia elämässään sekä keksimään ratkaisuja ongelmiinsa (Huhta 2009, 2, 4–5).

Huomasin kuinka jokainen kasvoi positiivisempaan suuntaan toistensa huomioon ottamisessa. Vaikka välillä pelotti tai tuli epäonnistumisia, toisten kannustaminen vei eteenpäin eikä maailma kaatunutkaan epäonnistumiseen. Varsinaisia epäonnistumisia tuli kuitenkin melko vähän, pyrin asettamaan tehtävät perheen taitotasoon nähden. Myös hevoset tulivat perheelle tutuimmaksi ja heille muodostuivat jo suosikkihevoset. Erityisen hienoa oli kuulla kehu perheen isältä, joka talutti hevosta! Hän talutuksensa jälkeen totesi hevosen olleen erityisen rauhallinen ja huomasin, kuinka hienosti hän pärjäsi tuntemattoman eläimen kanssa. Havaitsin, että hän myös silitteli hevosta usein, kun

muut harjasivat. Samalla hevonen sulki silmänsä. Tämä oli merkittävää, sillä isällä oli mahdollisuus huomata hevosen välitön lempeä reagointi hänen hyväksyvään eleeseensä. Perheen isä jopa juoksi hevosen vierellä ja talutti lapsiaan. Pian jatkoimme matkaa talliin, hoidimme hevoset ja sovimme vielä yhden tapaamisen. Oma innostukseni kasvoi toiminnan edetessä.

7.6 Kuudes kerta

Tämä oli viimeinen kerta, kun tapasimme perheen kanssa tallilla. Hartaudessa kerroin sarjakuvan avulla kuinka metsään suutuksissaan eksynyt tyttö ei löytänyt enää yksin kotiin. Hänet löysi isä, joka kantoi hänet kotiin ja siellä riitatilanteet selvitettiin. Tämän tarinan avulla halusin tuoda esiin vertauksen Jumalan isällisyydestä. Siitä kuinka emme ihmisinä pysty tai jaksaa aina kulkea pystyssä päin elämässämme eteenpäin, emmekä jaksaa kannatella kaikkia taakkojamme aina yksin tai edes lähimpien ihmistemme kanssa. Silloin, ja myös muulloin, meillä on mahdollisuus turvautua Korkeamman syliin, joka jaksaa kannatella suurintakin ihmistä. Tämä hetki oli koskettava ja mielestäni paras hartaushetki, koska se herätti perheessä paljon pohdintoja.

Perheen pienin, ihmettelijä, ihmetteli, ettei ollut koskaan tuntenut Taivaan Isän syliä. Hän heitti kysymyksen, että mistä sen tietää, jos Taivaan isä ottaa syliin. Perheen muut lapset olivat samaa mieltä ja meissä jokaisessa heräsi paljon pohdintaa. Huomasin, että aihe on merkittävä koko perheelle. Kerroin ja hieman kyselin perheen mielipiteitä siitä kuinka Taivaan Isän syli ei aina tarkoita samaa konkreettista syliä, kun perheemme isä ottaa meidät syliinsä ja kantaa. Se on enemmän sisällä olevaa tunnetta ja uskoamme, että Jeesus kantaa meitä kohti Taivaan Isää ja läpi vaikeuksien.

Se voi tuntua pumpulilta tai esimerkiksi lennokkaalta. Emme kuitenkaan leiju ilmassa tai lennä vastoinkäymisten ohi, vaan Hän kantaa meidät niistä läpi niin, että olemme koettelemusten jälkeen paljon vahvempia.

Yhteisen pohdintahetken jälkeen hoidimme kaksi hevosta kuntoon jo tottuneesti, ja jokainen osallistui hoitamiseen, myös perheen isä hetkittäin. Hän auttoi perheen pienintä harjaamisessa silloin tällöin, ja kokeili sitä itsekkin. varustimme hevoset terapiavyöllä ja

suitsilla. Kentällä järjestin temppuradan, jonka rakensimme perheen kanssa yhdessä. Jokainen joko talutti hevosen tai ratsasti radan läpi mahdollisimman nopeasti. Perheen pienin sai ratsastaa talutuksessa. Toiset huusivat aina ohjeita, kuten: "Silmät kiinni! Molemmat kädet ylös!" Ja silloin hevosen vierellä kulki taluttaja, jos ihminen ratsasti. Tämä vaati paljon luottamusta ratsastajalta, mutta jokainen suoriutui tehtävästä hyvin.

Tehtävä herätti myös hieman epäilyksiä onnistumisesta, mutta muistutin ohjeiden antajia antamaan jokaiselle sopivia ohjeita. Naurua ja uuden kokemista tapahtui. Lapset olivat rohkeampia, mutta kyllä se hevosen ravi eli hitaampi juoksu sai vähän jännittyneen ilmeen kasvoille. Toiminnan jälkeen lapsissa huomasin hieman itsetunnon kasvua. Pienimmällä lapsella oli hauskaa myös, kun hän sai ravata paljon pompottavalla hevosella. Perheen isä osallistui hienosti taluttamalla perheen pienintä. Jokainen oli tarpeellinen tehtävässä.

Radan päätyttyä pelasimme kentällä hevosten kanssa vielä pelejä; peiliä ja pallopeliä. Erityisesti peili herätti innostusta ja välillä hevonen meinasi unohtua, kun peilissä piti ennättää ensimmäisenä maaliin. Hevosen kuitenkin piti kulkea sen vierellä, joka sitä talutti, koko pelin ajan ja siitä piti pitää huolta. Pallopelissä oli kaksi palloa, joita maassa oleva heitteli selässä olevalle ja toisinpäin lähdöstä maaliin. Pelit rentoutuivat ja keräsivät porukkaa sekä saivat ihmiset olemaan hieman vapaantuneempia myös hevosen selässä, sillä pelissä piti välillä kääntää hevosta nopeasti tai saada se pysähtymään nopeasti. Tämäkin mahdollisti uusien taitojen oppimisen ja itsensä ylittämisen. Lopuksi talille tuli muitakin ihmisiä, ja perheen pienimmäisen keskittyminen herpaantui. Hoidimme kuitenkin hevoset ja kyselin perheen tuntemuksia.

8 TOIMINTAOSUUDEN PALAUTTEET JA TULOKSIA

8.1 Perheen palaute

Palaute oli positiivista. Perhe kiitti toiminnasta. He olivat hyvin mukana ja jokainen kasvoi hevostoiminnassa ja sen kautta jollakin tasolla. Perhe sanoi toiminnan ja ohjauksen olleen mukavaa ja yhteisöllistä. Heille toiminta oli ollut kaivattua yhteistä aikaa. Perhe koki myös paljon uutta toiminnallisen hevostoiminnan kautta ja he saivat paljon uusia näkökulmia elämään sekä itseensä.

Eräs parhaimmista palautteista tuli perheen nuorimmalta. Lähtiessään hän kommentoi ihmeissään, että nytkö tämä toiminta loppui. Hän sanoi jäävänsä ikävöimään tallia ja erityisesti yhtä hevosta, josta tuli hänen lempihevosensa. Koko perhe kuitenkin kiitti toiminnasta monesti. Lopuksi kysyin perheeltä myös väriä, mikä sillä hetkellä oli mielessä. Väreistä myös musta tuli esille, mutta se voi johtua myös lempiväriä näkökulmasta. Toiminta ei ihan saanut avattua jokaista perheen jäsentä täyteen aitoon minuuteensa, mutta se antoi hyviä eväitä siihen.

Perheelle oli ollut mielenkiintoista tutustua hevoseen ja perheenjäsentensä taitoihin hevosten kanssa. He saivat uusia muistoja, jotka rakentavat perheen yhteisöllisyyttä ja auttavat jaksamaan arjessa, sillä suurin osa kokemuksista oli positiivisia. Lapsilla myös fyysinen, mielikuvituksellinen ja vuorovaikutuksellinen puoli kehittyi. Jokainen perheenjäsen tiedosti myös omaa paikkaansa perheessään enemmän sekä toisen huomioon ottamista ja jopa keskustelujen merkitystä.

Perhe sanoi vielä reilu vuosi toiminnan jälkeen, kun kysyin heidän ajatuksiaan, että he muistelevat toimintaa ilolla, eivätkä löydä siitä paljoakaan huonoja puolia. He ovat edelleen kiitollisia ja voisivat nähdä toiminnan osana diakonista perhetyötä. He oikeastaan osaltaan pohtivat, että olisi hienoa, jos hevostoimintaa käytettäisiin enemmän erilaisten työyhteisöjen merkeissä. Perhe koki mielekkääksi toiminnan, joka avasi näkökulmia, antoi uusia aivan erilaisia kokemuksia sekä sai jotakin ajatuksellista tapahtumaan.

8.2 Toimintaosuuden tuloksia

Hevostoiminta ei osoittautunut turhaksi kokeiluksi. Opinnäytetyön tavoitteet toteutuivat aika hyvin. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan sisäiset tavoitteet toteutuivat osittain ja diakonisen perhetyön sisäiset tavoitteet myös melko hyvin. Tästä kehittämistyöstä löytyi positiivista siihen tallimaailman ja diakonisen perhetyön yhteistyölle. Toiminta osio aktivoi perhettä aivan uudella tavalla, mikä puolestaan saattaa helpottaa perheen ja diakoniatyöntekijän yhteistyötä ja keskusteluhetkiä.

Diakoniatyössä sekä hevostyössä on paljon yhteisiä tavoitteita ja toimintatapoja, joihin hevoset toisivat konkretiaa ja eläväisyyttä. Esimerkiksi aito kohtaaminen, vuorovaikutuksen sekä yhteisöllisyyden tukeminen ja ihmisten ja ympäristön arvostaminen nousevat molemmissa esille. (Dtl – Diakoniatyöntekijöiden liitto ry, Diakoniatyöntekijöiden eettiset ohjeet, i.a.; Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.) Molemmat toiminnot tukevat toisiaan ja voivat tuoda perheille uusia mahdollisuuksia esimerkiksi eheytymiseen.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan teoriaan pohjautuvia havaintoja opinnäytetyön tuloksissa on. Toiminnassa esiintyi ja löydettiin luovuutta ja vuorovaikutus- sekä ongelmanratkaisutaitoja. Sosiaalista oivaltamista olisi saanut olla enemmänkin esimerkiksi johdettujen keskustelujen kautta. Tässä työssä oivallukset linkittyivät kuitenkin yhteisölliseen osa-alueeseen eli toisen tukemiseen ja yhteisen tekemisen tärkeyteen. Jokainen havaitsi omia mahdollisuuksiaan ja pääsi harjoittamaan niitä ja, jokaisella oli onnistumisen kokemuksia. Niiden kautta perheen itseapu kasvaa. (Kiiski 1998, 110.) Perheestä joku saattoi sanoa, että hän onnistui esimerkiksi hevosen talutuksessa, mutta syvemmät keskustelut olisivat voineet avata perheenjäseniä myös parempiin oivalluksiin.

Toiminta tallilla toi parempaa kuvaa jokaisen omasta fyysisestä, sosiaalisesta sekä psyykkisestä puolesta, jokaisen ikä huomioiden. Yhteistoiminnallisuuteen kuitenkin olisi kaivattu lisää tarkkuutta, sillä välillä kaikki eivät osallistuneet. Toisaalta tekemisen katsominen ja toiselle oman tilan antaminen antoivat mahdollisuuden myös osallistua tehtävään ajallaan.

Ajattelen, että tällaisesta toiminnallisesta ja yhteisestä harjoittelusta on parisuhteelle hyötyä. Erilaiset työmenetelmät parisuhteen kehittämiseksi eivät ole pahitteeksi, vaikka

tuloksia ei heti näkyisikään (Rainey 1996, 69-72). Voimme itsekin pohtia, että toisen kuuntelun harjoittelu ja omien ajatusten sekä tunteiden kertominen vain edistävät parisuhdetta ja ihmisten välistä tasa-arvoa. Terve tasa-arvo käsitys perustuu terveeseen itsetuntoon ja sitä kautta toisten arvostukseen (Ministeri Päivi Räsänen, Perusarvojen turvaaminen on kirkon ainutlaatuinen tehtävä 2013).

Perheen tukemiseen sisältyy monta asiaa, kuten vanhemmuuden tukeminen, lasten aseman tukeminen sekä perhe-elämän mielekkyyden tukeminen (Jääskeläinen 2002, 194). Perheellä ei kuitenkaan ollut mitään erityistä ongelmaa, joten tavoitteet olivat melko yleisluonteisia. Perhe sai ensinnäkin yhteistä aikaa, mitä halusivat. Toiminnassa jokaiseen hetkeen paneuduttiin ainutlaatuisena ja niihin vastattiin niillä voimavaroilla, mitä siinä hetkessä oli. Hengellisyyden vastaanottaminen ja sen liittäminen tallitoimintaan onnistui. Perhekerhoissa saatu Raamatullinen opetus sai hartauksien kautta vahvistusta sekä rohkaisi kenties ajattelemaan hengellisyyttä enemmän käytännön tasolla. Tallitoiminnassa huomattiin myös toisen ja luonnon arvostuksen merkitys, mitä kristillisissäkin arvoissa korostetaan.

Toiminta lisäsi perheen positiivista toimintakykyä ryhmässä ja sitä kautta tuki perherakenteen säilymistä sekä kehittymistä. Tallimaailmassa perhe kasvoikin henkisesti hyvin. Perhe sai hyödyllisiä taitoja myös arkeen. Aluksi perheenjäsenten toiminta tallilla oli osittain arkaa tai hajanaista, ja osa halusi toimia alussa itsenäisesti. Lopussa perhe osallistui paremmin yhdessä kaikkiin toimintoihin. Yhteisöllisyys siis lisääntyi. Perhe oli vuorovaikutuksessa keskenään, vaikka välillä koin, että joku perheestä jäi enemmän ryhmän ulkopuolelle, jos ei osallistunut toimintaan.

Perheenjäsenten henkinen tukeminen tapahtui muun muassa kannustamisen, kuuntelemisen ja aidon kohtaamisen kautta. Hevonen edisti näitä asioita, koska niiden läsnäolossa voi vapautua aidoksi, vaikka se usein vaatiikin aikaa ja vaivaa. Tämä oli myös vaikeaa, koska hevonen haastaa keskittymään ja ihmisen kohtaamaan menneisyytensä sekä nykyisyytensä (Huhta 2009, 2, 4–5). Suuria ongelmia ei kuitenkaan ilmennyt, mutta syvällisempien keskustelujen kautta olisi voinut tulla suurempiakin asioita perheen ajatuksista esille. Henkiseen tukeen kuului myös onnistumisen kokemukset sekä kuulumisten kysyminen ja tämä edisti meidän välistä luottamusta sekä motivoi jatkamaan toimintaa.

Yksilöiden omia havaintoja ja oivalluksia syntyi tilanteissa, ja sitä kautta pääsimme pohtimaan elämää eri näkökulmista sekä hieman jokaisen omaa persoonallisuuttaan. Osa perheestä sanoi, että heidän onnellisuus lisääntyi, osa sai myös lisää hallitsevuuden tunnetta. Toisella taas muutokset eivät tuntuneet suurilta. Myös erilaisia rutiineja opetettiin ja sääntöjen noudattaminen vahvisti aikuisten kuuntelemista. Lapset rauhoittuivat myös toimintaosioissa loppua kohden, ja kuuntelivat ohjeita keskittyneemmin viimeisellä kerralla. Ympäristön hallintaa edistäviä toimenpiteitä olivat toisen auttaminen ja huomioiminen sekä yhteistyön kehittäminen esimerkiksi talutusharjoituksissa. Jokaisen ihmisen omien taitojen mukaan toimittiin, eli ketään ei pakotettu toimimaan vastoin omaa tahtoaan tai kokeilemaan liian haastavia tehtäviä. Tämä oli hyvä ratkaisu, vaikka toisaalta se saattoi antaa liikaa vapautuksia välillä ryhmän ulkopuoliseksi jäämiseen. Liika pakottaminen ei kuitenkaan auta motivoimisessa (Saastamoinen 2007, 19). Tulokset onnistuivat myös siinä määrin, että talli laajensi toiminnallista näkökykyään. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta tuki perheen yhteisöllisyyttä, perhetyön ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan yhteistyötä tulee vain jatkossa kehittää.

9 TYÖN ARVIOINTI, EETTISET KYSYMYKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

9.1 Toiminnan arviointia

Toiminnassa onnistuttiin sekä koettiin kehittymisen tarvetta. Uudet yhteistyökumppanit myös diakoniatyöskannalla vähentävät diakoniatyöntekijöiden työtaakkoja, ja tässä saattoi löytyä yksi mahdollisuus verkostoitumiseen myös tallien näkökulmasta. Toimintaan kuului sekä onnistumisia, että kehittämisen tarvetta.

Toiminnallisuus oli minulle ominaista, joten valitsin sen opinnäytetyöhöni. Toiminnan suunnittelu ja toteutus haastoivat kuitenkin minut. Esimerkiksi liian haastavat tehtävät perheelle olisivat heikentäneet perheen voimavaroja ja hallinnan tunnetta lisäämällä stressiä ja suorituskeskeisyyttä. Toiminnan lopettamisen lisäksi riskeinä olivat muun muassa sää sekä erilaiset sairaudet. Huonolta säältä kuitenkin vältyttiin ja ainoana sairautena ilmeni perheen pienimmäisen allergia, mikä haittasi vain tallin sisätiloissa tapahtuvassa toiminnassa.

Toiminta tallilla ei ollut kuitenkaan liian suorituskeskeistä, koska pyrimme kaikki keskittymään pieneenkin tilanteeseen ja tuomaan mukavan ilmapiirin. Lisäksi korostin, ettei mitään tehtävää ollut pakko tehdä, vaan etenimme perheen tuntemusten mukaan. Ohjeita uskalletaan noudattaa useimmiten silloin, kun tiedetään, ettei ohjaaja aseta sellaisia tehtäviä, joihin toimija tai toimijat eivät pysty (Syvärinen 2013, 11). Välillä keskityimme hieman enemmän toimintaan, kun olisimme voineet syventää keskusteluja. Havainnoin paljon, mutta yhteisten ajatusten purkamista olisi tarvittu lisää. Kaipasin myös perhetyön ammattilaisen näkökulmia.

Pyrin aika pian aktiiviseen toimintaan, jotta jokainen perheenjäsen pääsisi mukaan eikä lopettaisi toimintaa kesken. Toiminnallisuus korostaa eri taitoja (Saastamoinen 2007, 17). Esimerkiksi talutuksessa huomasimme, kuinka se sai ajatusten sekä ympäristön havainnoinnin aktiiviseksi. Perheen jäsenten yksilöllinen huomioiminen oli myös tärkeää. Siitä syystä rauhalliset hetket olivat tärkeitä, jotta rauhallisimmatkin pääsisivät mukaan ja vilkkaammat voisivat rauhoittua. Hartaus edisti rauhallisuutta ja toimintaosio aktiivisuutta, joten molempia puolia toteutettiin. Hartauksien sisältöä olisi kuitenkin voi-

nut miettiä johdonmukaisemmaksi kokonaisuuden kannalta. Hengellisyden liittäminen toimintaan oli merkityksellistä. Itse hevostoiminnassa se jäi taka-alalle. Välillä muistutin kuitenkin, kuinka hevonen on luotu meille lahjaksi ja avuksi. Hengellisyden liittäminen ei siis jäänyt täysin irralliseksi osioksi.

Toimintaosiot koostuivat sosiaalipedagogiikan teorianviitekehyksistä eli elämyksellisyydestä, toiminnallisuudesta, yhteisöllisyydestä sekä hieman dialogisuudesta. Toiminnot ratsastuskentällä olivat monipuolisia ja rohkaisevia, mutta välillä perhe olisi voinut tehdä myös hevosista erillisiä tehtäviä, kuten esimerkiksi siivota karsinoita. Se olisi voinut lisätä yhteisöllisyyttä ja oivalluksia. Toiminnassa oli hyvä huomioida myös heitä, jotka eivät olleet niin kiinnostuneita hevosista ainakaan aluksi. Siksikin hartaudet tai esimerkiksi tehtäväradan rakentaminen antoivat hieman vastapainoa sille, mitä hevosen kanssa ei toteutettu. Koin tärkeäksi antaa perheen pohtia hiljaa ja ääneen, koska sitä kautta he pystyivät kehittämään itseään sekä tulemaan enemmän osallisiksi perhettään ja mahdollisesti myös muita yhteisöjään. Jos on tottunut olemaan esimerkiksi kavereiden kanssa tietynlainen, hevonen haastaa etsimään itsestään lisää ja myös uutta (Huhta 2009, 3–5). Sitä kautta voi löytää aidon puolen itsestään ja tulee vähemmän riippuvaiseksi muista ihmisistä. Tämä taso kehittyy kuitenkin iän mukaan ja tämän tutkiminen vaatinee laajempaa tutkimusta

Uusien tilanteiden kautta pyrin rohkaisemaan perheenjäsenten itsensä ylittämistä ja löytämään itsestään uusia puolia tai työstämään vanhoja. Myös uusien asioiden kautta pyrin näyttämään, missä menevät ihmisen omat rajat, miten hän voi löytää omat voimavaroja arjessa ja, mihin suunnata huomionsa. Itsensä ylittämisen kautta ihminen oppii säätelemään sitä, mitä asioita hän voi itse hoitaa ja, missä oikeasti tarvitsee apua.

Yksilökohtaamista olisi voitu tarvita lisää, sillä sitä kautta olisin oppinut tuntemaan jokaisen perheenjäsenen vielä paremmin ja mahdollisesti osallistamaan heitä jo heti alusta lähtien enemmän toimintaan. Välillä kuitenkin viiden erilaisen ihmisen ohjaaminen haastoi myös omaa tilannetajuani. Perhe kuitenkin osallistui jo toiminnan puolivälissä kokonaisuudessaan aika hyvin toimintoihin, joten kukaan ei jäänyt täysin ulkopuolelle. Myös hengellisyden liittäminen toimintaan toteutui, eikä se ollut perheen osallistumisen esteenä.

Värikysymyksestä toimintakertojen ensimmäisellä ja viimeisellä kerralla koin olevan hyötyä siinä mielessä, että sain hieman selville heidän ajatuksiaan ja tunnetilojaan. Toiminta oli kuitenkin hieman kyseenalainen, sillä vastaaja saattoi sanoa tapansa mukaisesti jonkin lempivärinsä tai ottaa vierustoverin lempivärin itselleen. Viimeisellä kerralla jokainen sanoi kuitenkin ihan oman värinsä, toisin kuin ensimmäisellä kerralla. Tämä voisi tarkoittaa sitä, että jokaisen itsetuntemus kasvoi tallilla. Automaationa ei voida pitää, että esimerkiksi musta väri tarkoittaisi masentunutta mielentilaa tai keltainen tarkoittaisi pirteyttä, vaikka suurin piirtein tähän värитеhtävä viittaa; tunteiden esille tuomiseen. (Riitta Niemi 20.8.2013.) Toisten värien kuuleminen kuitenkin herkisti myös perhettä tutustumaan toisiinsa paremmin ja huomioimaan, millä mielellä kukin on sinä päivänä liikkeellä. Ratsastusterapiassa värikysymys toimii paremmin, sillä siinä kuntoutuu yksi henkilö kerrallaan. (Suomen ratsastusterapeutit ry 2013.)

Toiminnallinen osuus oli enemmän perhekeskeistä, koska siinä pyrin tasavertaiseen suhteeseen perheen kanssa. Olin myös enemmän neuvoja ja pyrin tukemana perheen vuorovaikutustaitoja sekä päätöksen tekoa, johon olisi voitu kiinnittää enemmän huomiota. Useimmiten päätöksiä tein minä, ellen antanut tehtäväksi huutaa ohjeita rastastavalle. Pyrin luomaan myös luottamuksellisen ja turvallisen keskustelu ympäristön, mikä tuki perhekeskeistä toimintamallia. (Rönkkö & Rytönen 2010, 36.) Sitä olisi saanut olla lisää. Seurakunnan perhetyöhön toiminta linkittyy muun muassa lasten kristillisen kasvun sekä vanhemmuuden tukemisen kautta (Jääskeläinen 2002, 194–195). Hevos-toiminnassa voisi olla myös useampia perheitä, joten vertaistuki voisi olla mahdollinen.

Toiminnallisuus yhdisti perhettä. He kokivat yhdessä erilaisia tunteita, kuten jännitystä, pelkoa, iloa ja rentouttakin. He puhuivat niistä ääneen ja opettelivat kannustamaan toisiinsa usein. Ihmiselle on tärkeää saada kokea motivoivina oppimistekijöinä tunnevuoristorataa esimerkiksi dramaattisuudesta turvallisuuteen ja sosiaalipedagogisessa hevos-toiminnassa sekä elämyspedagogiikassa tämä toteutuu (Huhta 2009, 2–4). Vanhemmuutta korostin muun muassa vanhempien taluttaessa ratsastavaa lastaan. Tämä on kuin vertauskuva. Lapsen elämää ohjaavat hänen vanhempansa alkutaipaleella, ja tämän harjoituksen tarkoitus on vahvistaa luottamusta vanhempiin sekä antaa lapsen huomata, että vanhempia tulee kunnioittaa. Myös vanhemmat saavat vahvistusta heidän vanhemmuudelleen, he tulevat itseluottavemmiksi ja voivat paremmin rakastaa ja rajoittaa lapsensa elämää. Tätä olisi voitu harjoittaa jokaisen lapsen kohdalla, ei vain nuorimmaisen.

Opinnäytetyön tuloksia ei kuitenkaan voi yleistää, sillä toiminnassa on vian yhden perheen, yhden seurakunnan sekä yhden diakonin ja opinnäytetyön tekijän näkökulmat. Tämä tutkimus jatkaa niiden tutkimusten listassa, joiden mukaan sosiaalipedagoginen hevostoiminta tuottaa positiivista kehitystä. Kuitenkin sen hyödyntäminen perhetyössä on melko uusi asia, eikä siitä ole muita tutkimuksia. Siksi tämän aiheen tutkimusta kannattaa jatkaa. Tämä opinnäytetyö voi olla vertailun kohteena tai tien näyttäjänä muille vastaaville opinnäytetöille.

9.2 Oman työskentelyn arviointia

Työn aiheen mielenkiinnosta sekä toiminnan suunnittelusta huolimatta toimisi koko prosessi hieman eri tavalla, jos lähtisin toteuttamaan sitä uudestaan. Ottaisin enemmän selvää diakonin kanssa työhön osallistuvasta perheestä tavoitteiden jäsentämiseksi. Myös toiminnan pituutta sekä hengellisyyden liittämiseen hevostalleille miettsin uusia toteutustapoja, koska välillä hartaus meinasi viedä liian kauan aikaa, vaikka se oleellinen osa olikin. Ottaisin toimintaan mukaan myös mahdollisesti sopivia avustajia. Keskustelisimme diakonin ja perheen kanssa paljon toiminnasta sekä sen tuloksista, ja kävisin läpi toiminnan vaikutuksia perhetyöstä vastaavan diakonin kanssa. Toimintaosuutta valmistelisin monipuolisemmin. Harkitsisin myös paremmin sisällysluettelon rakennetta sekä opinnäytetyön sisältöä. Työparin kanssa tällainen toiminta voisi olla paremmin toteutettavissa. Lisäksi pohtisin tulosten keräämiseen erilaisia menetelmiä.

Koko opinnäytetyöprosessin alusta alkaen, lähteitä löytyi hyvin. Välillä aiheen rajaaminen oli haasteellista. Myös joidenkin lähteiden saatavuudessa ilmeni ongelmia. Kirjallisen raportin kirjoittaminen oli suurimmaksi osaksi mielekästä. Näin laaja työ vaati kuitenkin paljon työtä ja siltikin sisältöä ja rakennetta työstäisin lisää, jos jatkaisin työtä tai aloittaisin sen uudestaan. Ohjausta olisi minun pitänyt pyytää enemmän. Kuitenkin opettajien ohjeiden sekä lähteiden, tukijoiden ja muiden tutkimusten kautta sain työhön sisällön. Opinnäytetyön rakenne muuttui matkan varrella, mutta työ sisältää myös puunaisen langan.

Välillä pohdin, että olenko haukannut liian isoa palan niin sanotusti. Minulla kuitenkin oli paljon hevostokokemusta, kokemusta erilaisten ihmisten kanssa toimimisesta tallilla ja

hieman perhetyön näkökulmaa seurakuntaharjoitteluista, mitkä mahdollistivat toiminnan toteutumisen. Kuitenkaan koulutuksen kautta tullutta ammatillista kokemusta minulla diakonisesta perhetyöstä tai sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta ei ole. Siinä kohdassa tunnustin taitojen puuttumisen (Airaksinen & Vilkka 2003, 56). Myös ajalliseen suunnitelmaan kiinnittäisin paremmin huomiota, vaikka pitkä aika on antanut mahdollisuuden prosessoida opinnäytetyötä laajasti. Olen kuitenkin pyrkinyt tukemaan sekä diakonissatyötä sekä sosiaalipedagogista työtä tuomalla molemmat työssäni esille ja lopuksi löytämällä yhtäläisyyksiä yhteistyön tavoitteeksi ja mielestäni onnistunut kohtalaisen hyvin.

Lopputulokseen sekä tähän aiheeseen tarttumiseen olen kuitenkin tyytyväinen, vaikka kehitettävää löytyykin. Aihe oli erittäin mielenkiintoinen sekä uusia näkökulmia avaava. Työskentelyn kautta opin itse paljon uutta sekä syvennyin diakoniseen työhön ja hevosten kautta tehtävään kuntoutukseen teorian pohjalta. uskon opinnäytetyöstä olevan hyötyä tulevaisuudessa.

9.3 Eettisiä kysymyksiä

Diakonityöhön kuuluvat merkittävästi eettiset näkökulmat. (Dtl – Diakoniatyöntekijöiden liitto ry, Diakoniatyöntekijöiden eettiset ohjeet, i.a.) Siitä syystä ne nousevat tässäkin opinnäytetyössä esiin. Myös sosiaalipedagoginen hevostoiminta pyrkii kunnioittamana ihmisiä ja ihmisten sekä hevosten hyvinvoinnin eettisyys on oleellista ottaa huomioon. (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.)

Opinnäytetyön alussa lähdin kysymyksistä, onko toiminta eettisesti hyvää perheelle sekä koituuko perheelle ongelmia sen myötä. Hevostoiminta on eettisesti hyväksyttävää, kun siinä toteutuvat turvallisuus sekä hevosten ja ihmisten hyvinvointi. Hevosten kautta ihmisten omaa hyvinvointia tarkastellaan ja hyvinvoiva hevonen käyttäytyy myös paremmin. (Sherman 2013, 8–9; Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.) Myös tallilta tuli saada lupa toimia perheen kanssa ilman valvontaa. Tallin hevosten kanssa toimineena minun annettiin työskennellä tallissa ilman henkilökunnan valvontaa.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan eettisistä kysymyksiä kävimme läpi myös perheen kanssa ennen toiminnan aloittamista. Halusin tutustua perheeseen ja tutustuttaa itseni heille ennen toimintaa. Kysyin perheen mielipidettä sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta, kun olin siitä ensin hieman kertonut sekä bensakustannuksista. Kerroin myös opiskeluistani ja itsestäni sekä vaitiolovelvollisuudesta ja turvallisuudesta, mitkä lisäsivät luottamusta välillämme. Eettiseen toimintaan kuului myös kysyä hengellisyyden esille tuonnista. Myös perheen, tallin ja seurakunnan nimettömyys lisäävät yksityisyyden suojaa ja eettisyyttä.

Eettiseen toimintaan tallilla vaikuttivat hevosiin tutustuttaminen, jotta niiden kohtelu olisi mahdollisimman hyvää. Sitä kautta hevosten oikeanlainen kohtelu tuli merkittäväksi. Perhe kohtelikin hevosia erittäin hyvin. Hevosten niin sanottuun eettiseen toimintaan eli turvallisuuteen vaikuttivat niiden koulutus, joka tässä tapauksessa oli hyvä. Pyrin pitämään myös hartaudet lyhyinä, jotteivät perheenjäsenet kokisi saavansa liikaa kerralla tai jäävänsä epämiellyttävään tunteeseen hartauden jälkeen. Myös lasten motivaation kannalta hartauksien pituus oli merkittävää. Eettiseen toimintaan kuuluu myös perheen mielipiteiden huomioon ottaminen esimerkiksi lapsen allergiatilanteessa. Allergia ei onneksi vaivannut kuin sisätiloissa, joten lapselle siitä ei ollut suurta haittaa.

Eettisyyttä lisäsi tallilla se, että jokainen perhe osallistettiin toimintaan heidän taitojensa sekä halunsa mukaan ilman pakottamista tai unohtamista. Tällainen huomioiminen lisäsi toiminnan mielekkyyttä. Omassa toiminnassa eettisyys kyseenalaistuu opinnäytetyön aikataulun venymisenä. Opinnäytetyössä ei kuitenkaan ollut toimeksiantajia, joten työni valmistumiselle ei ollut asetettu tarkkaa takarajaa. Kuitenkin esimerkiksi perhe on odottanut miltei malttamattomana työn valmistumista ja heitä olen tiedottanut aina tarpeen mukaan työni etenemisestä. Myös muille opinnäytetyön yhteistyökumppaneille, joille on ollut mahdollista, ilmoitin opinnäytetyön viivästyemisestä. Aikataulutuksen kanssa oli haasteita toimintaosuudessa, mutta kysyin vielä jälkeinpäin perheeltä, oliko tallitoiminnassa heidän mielestään mitään kriittistä. Heidän mielestään tallitoiminnassa ei ollut ongelmaa, vaikka tämä hieman kyseenalaistaakin opinnäytetyön eettisyyttä. Pidin kuitenkin tärkeänä yhteistyömme kunnioittamista sekä toiminnassa onnistumista.

Perheen kuvauksessa pyrin olemana rehellinen, kuten myös koko opinnäytetyön sisällössä. Tällä haluan korostaa arvostustani toisia ihmisiä ja diakonista sekä hevosalaa

kohtaan. Pohdin myös toiminnan toteutuksen eettisyyttä, oliko toiminta ja sen tavoitteellinen noin vuoden sisällä toteutuminen realistinen tavoite. Huomaan että tällainen opinnäytetyö vaatii paljon enemmän aikaa.

Koin, että sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa haluan olla perheen kanssa tallilla keskenään, ilman häiriötekijöitä, mikä lisää vaitiolovelvollisuuden luotettavuutta. Kuitenkin muiden ihmisten talliin tulo kahdella toimintakerralla ei haitannut perhettä, kun sitä heiltä kysyin. Toimintaan keskittymistä toiset ihmiset vähän haittasivat ja kerroin myös tallinväelle, että tätä toimintaa sitoo vaitiolovelvollisuus. Kuitenkin sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on oleellista avoimessa ympäristössä työskentely, mikä mahdollistaa muun muassa yhteisöllistymistä (Sosiaalipedagoginen hevostoimintayhdistys ry, i.a.).

9.4 Johtopäätökset

Diakonisen perhetyön sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toimintatavoista löytyy paljon yhtäläisyyksiä, mutta myös kysymyksiä. Diakoniatyö luetaan pyyteettömäksi palvelustyöksi (Hakala 2002, 117–118). Tukeeko siis sosiaalipedagoginen hevostoiminta diakonista perhetyötä, jos siitä vaaditaan maksu? Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla on diakoniaa tukevia mahdollisuuksia, joten voisiko se olla osana seurakunnan toimintaa tai tulisiko seurakunta tässä rahallisesti vastaan perheitä? Yhteistyötä voi ja tulisi kehittää lisää, mutten näe sitä mahdottomana.

Nuorten ja vanhempien ihmisten kanssa opinnäytetyöprosessin aikana keskusteltuani havaitsin, että seurakunnissa kaivataan enemmän yhteisöllisyyttä. Seurakunta nähdään paikkana, joka ei kosketa välttämättä ihmisen elämää millään tavalla. Diakoniatyön alkuaikoina toimintaa toteutettiin paljon ihmisten keskuudessa (Veikkola 2002, 112; Toikko 2005, 34). Tallien toiminta seurakuntien parissa voisi mahdollistaa matalan kynnyksen seurakunnan muihin toimintoihin sekä tehdä seurakuntaa tutuksi. Myös seurakunnan työntekijät jalkautuisivat ihmisten pariin ja pystyisivät arvioimaan paikkakuntansa ihmisten elämänlaatua sekä kohtaamaan ihmisiä paremmin.

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja sen periaatteita voitaisiin soveltaa myös diakonien työn kehittämiseen, vapaaehtoistyön kehittämiseen ja seurakunnan esimiesten työn kehittämiseen esimerkiksi johtajuuden taitojen harjoittamisessa. Diakonitkin voivat hevosten kautta harjoittaa oman elämän johtamista sekä esimerkiksi perheiden oman elämänjohtamisen tukemista. Hevonen ja toiminta ovat hyviä stressin poistajia. (Pitkänen 2008, 28.) Hevostoiminnasta voisi tulla myös esimerkiksi virkistäytymisen tai koulutautumisen tapainen viikonloppu, joka yhdistäisi seurakunnan työntekijöitä yhdeksi joukkueeksi.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta diakonisen perhetyön tukena tarvitsisi jatkossa tiiviimpää yhteistyötä diakonin kanssa, joka voi toimintaan sitoutua. Myös tallilta vaaditaan joustavuutta, mutta uskon tällaisia talleja olevan. Kuitenkin sosiaalipedagoginen hevostoiminta on hyvä tuki perheiden ammatillisessa kuntoutuksessa. Sitä kautta pystytään helposti havaitsemaan perheen mahdolliset ongelmat ja niiden laatu. Hevostoiminnassa tunteet ja ajatukset voivat tulla helpommin esille kuin keskustelujen kautta. Niiden purkaminen onkin tärkeää.

10 POHDINTA

Kristillisten arvojen yhdistäminen hevosiin tuntui sekä haasteelta että luonnolliselta. Koen kuitenkin, että seurakunnilla olisi suuri mahdollisuus jalkautua ihmisten pariin myös tallien kautta. Olen paljon nähnyt ja kuullut eheytymistarinoita hevosten parissa ja kokemukseni kautta teidän, että tallilla kokoontuu paljon toivoa ja turvallisia aikuisia kaipaavia nuoria. Seurakunnan perhetyön kehittämiseksi ja tallitoimintojen laajentamiseksi lähdin toteuttamaan tätä opinnäytetyötä. Myös opinnäytetyössä mukana olleen perheen tukeminen osoittautui tärkeäksi.

Hevosen haastaa myös hiljentymään ja puhuttelee sanattomalla, nöyrälläkin toiminnallaan (Pitkänen 2008, 14, 124, 132). Hevosten kautta voimme siis opetella kannateltaviksi ja nähdä hengellisiäkin ulottuvuuksia. Niiden silmät ovat hyvin suorat, ja voisin vaikka nähdä niiden näkevän suoraan meidän sydämeemme. Tämä hevosen sisäinen aitous ja vapaus koskettavat ihmisiä (Pitkänen 2008, 14, 124, 132). Tähän sisäiseen vapauteen diakoniakin pyrkii tukemaan kohdatessaan jokaisen ihmisen yhtä arvokkaana (Hakala 2002, 119–124).

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta voi antaa paljon diakoniseen perhetyöhön ja kannustan työstämään aihetta lisää. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa voitaisiin käyttää esimerkiksi diakoniatyöntekijöiden yhteisöllistämässä tai parisuhteiden tukemisessa. Vanhempien opittua itsestään, omista motiiveistaan, tavoitteistaan sekä muun muassa rajoistaan, he voivat opettaa myös lapsiaan. Opinnäytetyössä mukana olleen diakonin kanssa kehitelimme ideaa myös perheleirille, jossa mukana olisi sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tukemisen vaikutuksia perhetyölle voitaisiin työstää myös haastavien perheiden kanssa sekä mahdollisesti usean perheen kanssa yhtä aikaa. Tällöin voitaisiin vertailla tuloksia ja saada laajempaa tietoa.

Opinnäytetyön kohokohtia olivat toimintaosuudet tallilla sekä uuden oivaltaminen. Hartauksista erityisesti viimeinen jäi mieleen, koska se herätti paljon pohdintoja ja vahvisti myös isän roolia perheessä. Oli hyvä, että perheen tavoitteet eivät olleet liian haasteellisia, sillä tämän takia pystyi opinnäytetyön toteuttamaan. Hienoa oli myös nähdä perheen onnistumisia ja kehittymisiä. Olen paljon nähnyt hevosten voimaannuttavia ihmisiä,

kuten erään hyvin hiljaisen tytön. Hän puhui minulle ensimmäisen kerran hevosen hoidon kautta ja kasvoi muiden tallityöntekijöiden silmissä, kun sai tehtäväksi taluttaa hevosen kentälle. Samaa itsetunnon kohotusta oli havaittavissa myös perheen osalta.

Opinnäytetyö oli pitkä prosessi, mutta erittäin antoisa. Olen oppinut paljon esimerkiksi perheen ohjauksesta, diakoniatyöstä sekä hevosten käyttömahdollisuuksista. Myös ihmisten ja itsensä kohtaamista on tämän työn kautta tullut pohdittua. Opinnäytetyön aihe oli hyvin erilainen, mutta totesin, että unelmiaan kohti kannattaa pyrkiä. Myös hengellisyiden liittäminen opinnäytetyöhön oli palkitsevaa, sillä sain tutustua Raamattuun sekä diakoniatyön alkuaikoihin. Kun uskossa saa kulkea voi luottaa, ettei Jumalalle mikään ole mahdotonta. Kävelihän Jeesuksin veden päällä (Joh. 6: 16–20).

LÄHTEET

- Airaksinen, Tiina & Vilkka, Hanna 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Dtl – Diakoniatyöntekijöiden liitto ry, Diakoniatyöntekijöiden eettiset ohjeet, i.a. Viitattu 15.10.2013.
<http://www.dtl.fi/modules/system/stdreq.aspx?P=382&VID=default&SID=538435384353843&S=0&C=29156>
- Haapiainen, Susanna 2010. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta toimintakyvyn tukena. Diakonia-ammattikorkeakoulu Pieksämäki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK). Opinnäytetyö.
- Hakala, Pirjo 2002. Ihmisen kokonaisvaltainen auttaminen. Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Hevosopisto Ypäjä 2013. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa. Viitattu 9.10.2013.
http://www.hevosopisto.fi/fin/opiskelu/aikuiskoulutus/sosiaalipedagoginen_hevostoiminta/
- Hevostietokeskus, neuvonnan ja koulutuksen kehittämissyksikkö, i.a. Näköaisti. Viitattu 20.10.2013. <http://www.hevostietokeskus.fi/index.php?id=682&kieli=3>
- Hevostietokeskus, neuvonnan ja koulutuksen kehittämissyksikkö, i.a. Kuuloaisti. Viitattu 20.10.2013. <http://www.hevostietokeskus.fi/index.php?id=725&kieli=3>
- Hevostietokeskus, neuvonnan ja koulutuksen kehittämissyksikkö, i.a. Hevosen aistit. Viitattu 20.10.2013.
<http://www.hevostietokeskus.fi/index.php?id=612&kieli=3>
- Huhta, Anu 2009. PILKE, Hevosen parantava voima, sosiaalipedagoginen hevostoiminta lastensuojelussa. Viitattu 10.5. 2013.
http://files.kotisivukone.com/hevostoiminta.kotisivukone.com/pilke_2009_spht1.pdf
- Hämäläinen, Juha 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Opetusjulkaisu 1/1999. Kuopio: Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus, avoin yliopisto.
- Jolkkonen, Jari 2006. Onko köyhyys kohtalo vai valinta? Diakonian teologisia perusteita. Julkaistu aikakauskirjassa Diakonian tutkimus 2/2006, 112–132 (ver-

- kossa: www.dts.fi). Viitattu 28.10.2013. http://jarijolkkonen.fi/wp-content/uploads/2011/10/K%C3%B6yhyys_DTS_JJ_16082006.pdf
- Jääskeläinen, Ilkka 2002. Diakoniatoiminnan muodot. Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Kalmari, Arja Kivirinta, Meri & Ockenström, Leena 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä, Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Diakonia-ammattikorkeakoulu. 5.uud. laitos. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Karala, Maija 2013. Villihevonen viihtyi pakkasessa. Hevosmaailma 1, 50-52.
- Keltikangas-Järvinen, Liisa 2006. Hyvä itsetunto. Helsinki: Porvoo: Juva: WSOY.
- Kiiski, Eero 1998. Seikkailua elämysten maailmassa. Teoksessa Timo Lehtonen (toim.) Elämän seikkailu. Näkökulma elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Kuntoutusportti, i.a. Kuntoutusmuotoja. Viitattu 22.10.2013.
<http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutus/kuntoutusmuotoja/>
- Kuntoutusportti, i.a. Yleistä kuntoutuksesta. Viitattu 22.10.2013.
http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutus/yleista_kuntoutuksesta/
- Mari Putkonen-Hutchins 2013. Mm. Terveystieteiden maisteri, ammatillinen erityisopettaja, Sosiaalipedagogisen hevostoiminnanohjaaja. Pieksämäki. Henkilökohtainen tiedonanto 27.10.
- McBane, Susan 2009. Tunne hevosesi, näin hevonen ajattelee ja toimii. Great Britain, uud.p. Helsinki: WSOY.
- Ministeri Päivi Räsänen 2013. Suomen ev.lut.kirkko. Kirkolliskokous. Perusarvojen turvaaminen on kirkon ainutlaatuinen tehtävä 14.5.
<http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/0/B459C5B923EFB4B8C2257B6B003FE050?opendocument&lang=FI>
- Nevalainen, Vesa 2005. Aikuinen ja lapsi, kasvatuksesta voi selvitä hengissä. Helsinki: Edita.
- Pieksämäen seurakunta 2013. Tapahtumia perheille.
<http://www.pieksamaenseurakunta.fi/104-tapahtumia-perheille>
- Pitkänen, Anna-Kaisa 2008. Hevosvoimia – hyvää oloa hevosharrastuksesta. Helsinki: Kirjapaja.
- Pitkänen, Anna-Kaisa 2012. Omalaatuinen ystäväni, kuinka hevoseni opetti minulle toisinkatsomisen taidon. Helsinki: Kirjapaja.

- Raamattu 2012. Raamattu Kansalle. 1.painos. Tampere: A-Ratkaisut Oy.
- Rainey, Dennis & Barbara 1996. Avioliiton puutarha. uud.p. Helsinki: UUSI TIE.
- Ratsastusterapia. 2011. (toim.) Mattila-Rautiainen, Sanna. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Riitta Niemi 2013. Ratsastusterapeutti, fysioterapeutti. Pielavesi. Henkilökohtainen tiedonanto 20.8.
- Rönkkö, Leena & Rytönen, Timo 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Saastamoinen, Katri 2007. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan mahdollisuudet psykososiaalisen toimintakyvyn tukemisessa. Kuopion yliopisto, Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Pro gradu -työ.
- Sherman, Susanna 2013. Luonnollinen hevostaito korostaa johtajuutta, stressitön hevonen on onnellinen. Hevosmaailma 1, 6–9.
- Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja ratsastusterapia 2012. Keskustelufoorumilla Suomen ratsastusterapeutit ry 22.8. Viitattu 10.10.2013.
<http://www.suomenratsastusterapeutit.net/keskustelu.html/139?p=&c>
- Suomen ratsastajaterapeutit ry 2013. Ratsastusterapia. Viitattu 9.10.2013.
<http://www.suomenratsastusterapeutit.net/6>
- Suoninen, Eero; Pirttilä-Backman, Anna-Maija; Lahikainen, Anja-Riitta; Ahokas, Marja 2010. Arjen sosiaalipsykologia. Helsinki: sanoma Pro.
- Syvärinen, Katri 2013. Ihminen oppii osa 3/3, Oppimistilanteessa ei ole virheitä, on vain eri variaatioita. Tunne hevonen 1, 10–15.
- Toikko, Timo 2005. Sosiaalityön ideat - johdatus sosiaalityön historiaan. Tampere: Vastapaino.
- Veikkola, Juhani 2002. Diakonien perustehtävät. Diakoniatyönkäsikirja. Helsinki: Kirjapaja oy.